

مطابق بافتاواى حضرت آيت الله العظمى مكارم شيرازى

گردآورى و تحقيق:
محمد صادق مطهرى فرد

مطابق با فتاویٰ حضرت آیت الله العظمیٰ مکارم شیرازی

هم قدم

بازائزین اربعین

گردآوری و تحقیق:
محمد صادق مطهری فرد

سرشناسه	مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -
عنوان و نام پدیدآور	هم‌قدم با زائرین اربعین (مطابق با فتاوی حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی تهیه و تنظیم: محمدصادق مطهری فرد.
مشخصات نشر	قم: انتشارات امام علی بن ابی‌طالب (ع)، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۱۱۲ ص.
شابک	978-964-533-342-1
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه ص [۱۰۹] - ۱۱۱
موضوع	حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۶۱.۴ ق -- اربعین
موضوع	حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۶۱.۴ ق -- آرمگاه -- زیارت
موضوع	حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۶۱.۴ ق -- احادیث
موضوع	زیارت‌نامه اربعین
موضوع	فقه جمعی -- قرن ۱۴ -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	فتاوی‌های شیعه -- قرن ۱۴ -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها
شاسه افزوده	مطهری فرد، محمدصادق، ۱۳۶۲ -
رده‌بندی کنگره	BP41/5
رده‌بندی دیوبی	۲۹۷/۹۵۳۴
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۶۸۳۱۶

هم‌قدم با زائرین اربعین

مطابق با فتاوی حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی

تهیه و تنظیم: محمدصادق مطهری فرد

تیراژ: ۲/۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

صفحه و قطع: ۱۱۲ صفحه / رقعی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸

چاپخانه: سلیمانزاده

ناشر: انتشارات امام علی بن ابی‌طالب (ع)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۳-۳۴۲-۱

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - بلاک ۱۵

تلفن: ۳۷۷۳۲۴۷۸ - دورنگار: ۳۷۸۴۰۰۹۹

www.imamalipub.ir

فهرست مطالب

بخش اوّل: استفتائات اربعین / ۱۵

مقدمه	۱۷
زیارت اربعین	۱۹
۱. استحباب زیارت از نزدیک در روز اربعین	۱۹
۲. خواندن زیارت اربعین از دور	۱۹
۳. مراسم اربعین، تنها برای امام حسین علیه السلام	۱۹
۴. ثواب زیارت اربعین در دیگر روزهای ماه صفر	۲۰
۵. زمان دقیق اربعین	۲۰
رضایت همسر، والدین و	۲۰
۶. رضایت شوهر و نارضایتی پدر	۲۰
۷. سفر بدون اجازه پدر	۲۱
۸. سفر زیارتی در ایام تحصیل	۲۱
رعایت قوانین	۲۱
۹. سفر بدون ویزا	۲۱

۱۰. نماز در سفر، بدون گرفتن ویزا ۲۲
۱۱. لزوم رعایت قوانین و مقررات سایر کشورهای اسلامی .. ۲۲
۱۲. استفاده از پاسپورت دیگران ۲۲
۱۳. رجوع به مرجع دیگر در حکم سفر غیر قانونی ۲۳
۱۴. خرید ارز غیر قانونی ۲۳
- هزینه سفر زائران..... ۲۳
۱۵. زیارت با وام ۲۳
۱۶. زیارت با قرض ۲۴
۱۷. زیارت با وجود بدهکاری..... ۲۴
- پیاده روی ۲۴
۱۸. پیاده رفتن به کربلا ۲۴
۱۹. پیاده روی نمادین اربعین ۲۴
۲۰. شرکت زنان در پیاده روی اربعین ۲۵
۲۱. رعایت مسائل بهداشتی..... ۲۵
۲۲. حضور افراد بیمار..... ۲۵
- موکب‌ها ۲۶
۲۳. برپایی موکب‌های ایرانی با وجود پذیرایی گسترده ۲۶
- عراقی‌ها ۲۶
۲۴. اصرار زائران به حضور در مواکب ایرانی ۲۶
۲۵. گرفتن جا در موکب‌ها..... ۲۷

۲۶. جابه‌جا کردن وسایل مسافران ۲۷
۲۷. وسایل رها شده در ورودی مشاهد مشرفه و موکب‌ها ... ۲۷
۲۸. استفاده از موقوفه خاص در موکب‌ها..... ۲۸
- احکام زیارت ۲۸
۲۹. بوسیدن ضریح و آستان مقدس امام حسین علیه السلام ۲۸
۳۰. سجده در مقابل قبر امام حسین علیه السلام ۲۸
۳۱. تکرار زیارت معصومین علیهم السلام ۲۹
۳۲. حائر حسینی..... ۲۹
۳۳. ایجاد سر و صدا در حرم‌ها ۲۹
۳۴. زیارت نیابتی با قرعه‌کشی ۳۰
۳۵. رفتن به زیارت با وجود خوف جانی و مالی ۳۰
۳۶. صلوات با صدای بلند..... ۳۰
۳۷. تماس بدن با نامحرم به دلیل ازدحام ۳۱
۳۸. استفاده از پاسپورت دیگران ۳۱
- طهارت و نجاست..... ۳۱
۳۹. نجس کردن حرم ائمه علیهم السلام ۳۱
۴۰. آبله و تاول کف پای زائران ۳۲
۴۱. زخم کف پای زائران ۳۲
- وضو و غسل زائران..... ۳۲
۴۲. غسل اربعین و کفایت آن از وضو ۳۲

۴۳. خواندن نماز واجب با وضوی زیارت ۳۳
۴۴. وضو با آب معدنی نذر شده ۳۳
۴۵. وضو با آب سردکن ۳۳
۴۶. غسل برای ورود به حرم ائمه علیهم السلام ۳۴
- حکم حائض و مستحاضه و جنب در حرم ۳۴
۴۷. ورود جنب و حائض به حرم و توقف در آن ۳۴
۴۸. توقف جنب و حائض در مسجد ۳۴
۴۹. توقف سهوی جنب یا حائض در حرم ائمه معصوم علیهم السلام .. ۳۵
۵۰. وظیفه فردی که در مسجد محتلم شده ۳۵
۵۱. توقف زن نفساء در حرم امامان معصوم علیهم السلام ۳۵
۵۲. توقف زن مستحاضه در مسجد و حرم ائمه علیهم السلام ۳۶
۵۳. زیارت امامزادگان برای زن حائض ۳۶
۵۴. زیارت امامزادگان برای جنب ۳۶
۵۵. وظیفه شخص در صورت نبود آب برای غسل واجب ... ۳۶
- نماز زائران ۳۷
۵۶. نماز زائران اربعین ۳۷
۵۷. نماز زائران در حرم‌ها و مسجد کوفه ۳۷
۵۸. نماز افرادی که حداقل یک‌ماه کامل در عراق اقامت دارند. ۳۸
۵۹. نماز افرادی که ده روز در عراق اقامت دارند ۳۹
۶۰. بیدار کردن همراهان برای اقامه نماز. ۳۹

۶۱. نیت نماز مسافر ۳۹
۶۲. ایستادن مسافر در صف اول جماعت ۴۰
۶۳. اقتدای مسافر به حاضر ۴۰
۶۴. تعطیل کردن زیارت و عزاداری برای اقامه نماز جماعت . ۴۱
۶۵. اتصال در نماز جماعتی که برخی از مأمومین مسافرند ... ۴۱
۶۶. قرار گرفتن قسمتی از صف مردان پشت صف زنان ۴۲
۶۷. اولویت نماز در مراسم پیاده روی ۴۲
۶۸. نماز کسی که از غیر قانونی بودن سفر بدون ویزا اطلاع ندارد ۴۳
- روزه در سفر زیارتی ۴۳
۶۹. روزه گرفتن در روز اربعین ۴۳
۷۰. نذر روزه روز اربعین ۴۳
- ندورات ۴۴
۷۱. نحوه مصرف نذر برای حرم یا امام علیه السلام ۴۴
۷۲. نذر صحیح برای عزاداری ۴۴
۷۳. تغییر نذر ۴۵
۷۴. ناتوانی در عمل به نذر ۴۵
۷۵. نذرهای سنگین ۴۵
۷۶. نذر برای دیگران ۴۶
۷۷. فراموشی نذر ۴۶

۷۸. نذر زن بدون اجازه شوهر. ۴۶
۷۹. نذر شمع ۴۷
۸۰. شک در محل مصرف نذر. ۴۷
۸۱. استفاده از نذورات موکب ها برای فرستادن خدمه به زیارت ۴۷
۸۲. سپرده گذاری باقی مانده نذورات مردمی. ۴۸
۸۳. مصرف باقی مانده نذورات اربعین ۴۸
۸۴. مصرف باقی مانده هدایای اربعین ۴۹
۸۵. نذر برای موکبی که بعداً منحل شد. ۴۹
- اموال حرم. ۴۹
۸۶. خارج کردن مهر یا قرآن از حرم ائمه معصوم علیهم السلام ۴۹
۸۷. گرو نگه داشتن اموال حرم ائمه معصوم علیهم السلام برای گرفتن حاجت ۵۰
۸۸. وظیفه افرادی که مهر یا تسیح را از اماکن موقوفه خارج کرده اند. ۵۰
- اموال گم شده. ۵۱
۸۹. استفاده از کفشی که جای کفش برده شده جامانده است. . ۵۱
۹۰. اشیای گم شده بدون نشانه. ۵۱
۹۱. اشیای گم شده با نشانه. ۵۲
- متفرقه. ۵۲
۹۲. اسراف در مراسم اربعین ۵۲

۹۳. تکلیف مدیر کاروان درباره زیارت قبل از اربعین به دلیل
ازدحام ۵۳
۹۴. توهین پلیس به زائران ۵۳
۹۵. بیمه زائران اربعین ۵۴
۹۶. پوشیدن لباس سیاه تا اربعین ۵۴
۹۷. اجرای سرود با آهنگ غیرلهوی در حیاط حرم ۵۵
۹۸. برداشتن اجناس از مغازه‌ها در مسیر پیاده‌روی ۵۵
۹۹. استفاده از وسایل نقلیه کرایه‌ای ۵۵
۱۰۰. کار در روز اربعین ۵۶
۱۰۱. اسباب‌کشی در ایام اربعین ۵۶
۱۰۲. صحت اعمال در صورت ترک واجبات ۵۶
۱۰۳. بستن نخ به اماکن متبرکه ۵۶
۱۰۴. قمه‌زنی ۵۷
۱۰۵. وهن مذهب ۵۷
- توصیه‌ها ۵۸
۱۰۶. اصرار برای رساندن دست به ضریح ۵۸
۱۰۷. گرانی در ایام زیارت اربعین ۵۸
۱۰۸. ویژگی‌های مجالس عزاداری ۵۸
۱۰۹. توصیه معظم له به عزاداران ۵۹
۱۱۰. توصیه به مداحان ۶۲

- ۶۳ ..... بیانیه‌های اربعین
- ۶۳ ..... ۱۱۱. خطاب به مردم عراق
- ۶۴ ..... ۱۱۲. در آستانه اربعین

بخش دوم: چهل حدیث در مورد امام حسین علیه السلام

از منابع شیعه و اهل سنت / ۶۷

- ۶۹ ..... فضایل زیارت امام حسین علیه السلام در منابع شیعه
- ۶۹ ..... ۱. زائر اهل بیت علیهم السلام زائر خداست
- ۶۹ ..... ۲. وفا کردن به عهد با زیارت قبور ائمه علیهم السلام
- ۷۰ ..... ۳. زائر اهل بیت علیهم السلام، زائر پیامبر صلی الله علیه و آله
- ۷۰ ..... ۴. زیارتی بهتر از حج
- ۷۲ ..... ۵. اگر مردم می‌دانستند.....
- ۷۲ ..... ۶. برکت در روزی و طول عمر
- ۷۳ ..... ۷. زیارتی برابر با هزار حج و عمره مقبول
- ۷۳ ..... ۸. مصافحه با صد و بیست هزار پیامبر
- ۷۴ ..... ۹. آمرزش به برکت زیارت قبر امام حسین علیه السلام
- ۷۴ ..... ۱۰. شروع مغفرت الهی با اولین گام‌های زائر
- ۷۵ ..... ۱۱. انجام صلوة رسول الله صلی الله علیه و آله
- ۷۶ ..... ۱۲. دعای پیامبر و اهل بیت علیهم السلام نثار زائر قبر امام حسین علیه السلام
- ۷۷ ..... ۱۳. فریضه بودن زیارت قبر آن حضرت علیه السلام
- ۷۷ ..... ۱۴. ثواب زیارت با معرفت

۱۵. زیارتی برتر از بیست عمره و حج ۷۸
۱۶. ضمانت امیرالمؤمنین علیه السلام برای برآورده شدن حوائج ۷۸
۱۷. زائر قبر آن حضرت زیر پرچمش به بهشت می رود ۷۹
۱۸. زائر قبر امام حسین علیه السلام بنده گرامی خدا ۷۹
۱۹. مباحات خداوند به زائران قبر امام حسین علیه السلام ۸۰
۲۰. نجات از فزع اکبر ۸۲
۲۱. برترین اعمال ۸۲
۲۲. اثر خسارت بار ترک زیارت آن حضرت ۸۳
۲۳. نقصان ایمان تارک زیارت قبر امام حسین علیه السلام ۸۴
۲۴. اشتیاق ملکوتیان به زیارت قبر امام حسین علیه السلام ۸۴
۲۵. باغی از باغهای بهشت ۸۵
۲۶. هفتاد هزار فرشته دعاگوی زائران ۸۶
۲۷. زیارتی برای محرومان از فیض زیارت از نزدیک ۸۷
۲۸. زیارت از دور و نزدیک ۸۷
۲۹. کیفیت زیارت از راه دور ۸۸
۳۰. هر قدم هزار ثواب ۸۹
- تذکر لازم: ۹۰
- فضایل امام حسین علیه السلام در منابع اهل سنت ۹۱
۱. جوانمردی امام حسین علیه السلام در بیان ابن صباغ ۹۱
۲. خبر شهادت امام حسین علیه السلام به پیامبر توسط جبرئیل ۹۱
۳. توصیف شجاعت امام حسین علیه السلام در بیان محمود عقاد ۹۲

۴. خبر شهادت امام حسین علیه السلام توسط رسول الله صلی الله علیه و آله ۹۳
۵. ذکر شهادت آن حضرت سیصد سال قبل از بعثت ۹۳
۶. آسمان بعد از شهادت امام حسین علیه السلام ۹۴
۷. گرفتن خورشید بعد از شهادت امام حسین علیه السلام ۹۴
۸. گریه و عزاداری امامان شیعه علیهم السلام ۹۵
۹. اقامه عزا برای امام حسین علیه السلام در سال ۳۵۲ قمری ۹۵
۱۰. اشک علی علیه السلام در مسیر جنگ صفین ۹۶

بخش سوم: زیارت اربعین / ۹۷

- آداب زیارت ۹۹
- اموری که باید از آنها پرهیز کرد ۱۰۴
- زیارت اربعین (بیستم صفر) ۱۰۶
- فهرست منابع ۱۰۹

بخش اول:

استفتائات اربعين

مقدمه

بهره‌گیری از معارف و آموزه‌های دینی در زندگی جوامع بشری، مصداق بارز «جهان‌پدیداری» و «شناخت‌شناسی انسان» به شمار می‌آید. تحقق این مهم، حاکی از پیوند ناگسستنی حکمت عملی با حکمت نظری است؛ از این رهگذر، لزوم ترسیم چهارچوب تئوریک فقهی در ساحت زندگی انسانی اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

در تعریف «حکم شرعی» این‌گونه گفته‌اند: احکام یعنی دستورهایی که به فعالیت‌های خارجی و عینی انسان مربوط است، اعم از فعالیت‌های معاشی و معادی، فردی و اجتماعی. بنابراین، اسلام زندگی فراگیر انسان را مورد توجه قرار می‌دهد که این مسأله برگرفته از کمال‌گرایی و زندگی‌محوری در این دین مبین است. بر این اساس، اسلام شاخصه‌هایی در خط سیر بشر قرار می‌دهد که از یک سو مسیر و مقصد را نشان داده و از سوی دیگر از انحراف‌ها و تباهی‌ها جلوگیری می‌کند.

با این تفاسیر، جایگاه والای فقه و احکام شرعی در زندگی انسان‌ها غیر قابل انکار است؛ که در این بین می‌توان به مراسم راهپیمایی اربعین حسینی و اعمال زائرین در آن گردهمایی عظیم اشاره کرد؛ پدیده‌ای شگرف که باید در ترازوی فقه قرار گیرد تا شاخصه‌های حکمی و حکمی آن اجتماع بزرگ تبیین شود.

مجموعه حاضر، نظرات فقیه عالی‌قدر جهان تشیع، حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی (مدّ ظلّه العالی) در مورد مسائل مبتلابه مربوط به اربعین است.

در پایان از زحمات همکاران محترم، جناب آقایان حجج اسلام: علیرضا زارع، محمدحسین رضایی و جابر فاضلی که در تدوین این کتاب مساعدت کردند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

تقدیم به ساحت دردانه ابی‌عبدالله، فاطمة الصغیره

محمدصادق مطهری فرد

۱۲ صفر ۱۴۴۰ق

۳۰ مهر ۱۳۹۷ش

زیارت اربعین

۱. استحباب زیارت از نزدیک در روز اربعین

سؤال: آیا زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک در روز اربعین استحباب دارد؟

پاسخ: بله، از برخی روایات استحباب خاصی استفاده می شود.

۲. خواندن زیارت اربعین از دور

سؤال: آیا مستحب است که در روز اربعین از راه دور زیارت خوانده شود؟

پاسخ: به قصد رجاء مانعی ندارد.

۳. مراسم اربعین، تنها برای امام حسین علیه السلام

سؤال: چرا فقط امام حسین علیه السلام اربعین دارد و برای دیگر امامان علیهم السلام اربعین نمی گیرند؟

پاسخ: علت آن، نقش بسیار مهمی بود که شهادت امام حسین علیه السلام

در بقاء اسلام داشت. به علاوه، مصائب آن حضرت، با مصائب هیچ یک از معصومین علیهم السلام قابل مقایسه نیست.

۴. ثواب زیارت اربعین در دیگر روزهای ماه صفر

سؤال: ظاهراً برخی از علما و مراجع فرموده‌اند: زیارت کردن امام حسین علیه السلام در هر روز از ماه صفر زیارت اربعین محسوب می‌شود. نظر معظم له در این مورد چیست؟

پاسخ: در صورتی که زیارت زائران در یک روز سبب مشکلاتی می‌شود و نیت زائر، واقعاً درک اربعین باشد، ثواب اربعین را دارد.

۵. زمان دقیق اربعین

سؤال: با توجه به این که در آن تاریخ، محرم بیست و نه روز بوده، چرا اربعین بیستم ماه صفر است؟

پاسخ: به نظر می‌رسد در سال ۶۱ هجری قمری، محرم سی روز بوده است.

رضایت همسر، والدین و ...

۶. رضایت شوهر و نارضایتی پدر

سؤال: اگر زنی با رضایت همسرش بخواهد به عتبات مشرف شود، ولی پدر زن به دلیل ناامنی در عراق، به سفر دخترش راضی نباشد، آیا زن می‌تواند به این سفر برود؟

پاسخ: در صورتی که حق شوهر و رضایت پدر با هم تعارض کنند رعایت حق شوهر مقدم است.

۷. سفر بدون اجازه پدر

سؤال: آیا می‌توان بدون اجازه پدر در پیاده‌روی اربعین شرکت کرد؟

پاسخ: اگر این سفر موجب اذیت و آزار پدر و مادر نشود اشکالی ندارد، وگرنه جایز نیست.

۸. سفر زیارتی در ایام تحصیل

سؤال: آیا سفر زیارت اربعین برای طلاب و دانشجویان در ایام تحصیل اشکالی دارد؟

پاسخ: چنانچه در این ایام، درس تعطیل باشد یا مدیر اجازه دهد و بعداً نیز عقب‌ماندگی‌ها جبران شود، اشکالی ندارد.

رعایت قوانین

۹. سفر بدون ویزا

سؤال: آیا می‌توان بدون گرفتن پاسپورت و ویزا، برای زیارت اربعین اقدام کرد؟

پاسخ: باید مطابق قوانین حکومت اسلامی عمل شود.

۱۰. نماز در سفر، بدون گرفتن ویزا

سؤال: فردی تصمیم دارد بدون گرفتن ویزا به زیارت اربعین برود، نماز او چه حکمی دارد؟

پاسخ: ایرانی‌ها توجه داشته باشند که این برنامه در کشور عراق است و حاکمیت آن کشور مال آنهاست، آن‌ها میزبان هستند و باید تدبیر میزبان را پذیرفت، از این رو افراد نباید بدون گذرنامه بروند و فشار بیاورند تا از کشور خارج شوند. این کار نادرست است و در این صورت نمی‌توانند نماز را شکسته بخوانند چون سفر آن‌ها اشکال دارد.

۱۱. لزوم رعایت قوانین و مقررات سایر کشورهای اسلامی

سؤال: آیا رعایت قوانین عراق برای دیگر مسلمانان که در ایام اربعین به آن کشور سفر می‌کنند لازم است؟

پاسخ: زائران توجه داشته باشند که این برنامه در کشور عراق است و آن‌ها میزبان هستند و باید تدبیر و قوانین میزبان را پذیرفت.

۱۲. استفاده از پاسپورت دیگران

سؤال: اربعین نزدیک است و فرصت کافی برای گرفتن گذرنامه وجود ندارد. آیا بنده می‌توانم با گذرنامه برادرم با رضایت او به زیارت اربعین بروم؟

پاسخ: اگر برخلاف قوانین و مقررات و قرارداد باشد، جایز نیست و مسئولیت الهی دارد.

۱۳. رجوع به مرجع دیگر در حکم سفر غیر قانونی

سؤال: در مسأله سفر به کربلا بدون گذرنامه و ویزا، آیا می‌شود به مرجع تقلید دیگری رجوع کرد؟
پاسخ: اشکالی ندارد.

۱۴. خرید ارز غیر قانونی

سؤال: دیده شده که برای زیارت اربعین یا غیر آن، زائران ارز را از صرافی‌های غیر مجاز خریداری می‌کنند، آیا این کار حرام است؟
پاسخ: باید مطابق قوانین و مقررات حکومت اسلامی عمل شود.

هزینه سفر زائران**۱۵. زیارت با وام**

سؤال: استفاده از وام برای سفر عتبات چه حکمی دارد؟
پاسخ: تنها وامی که از نظر شرعی می‌توان برای عتبات و سایر سفرها استفاده کرد، وام قرض الحسنه است و حداکثر کارمزد مجاز برای این وام‌ها چهار درصد می‌باشد، و استفاده از سایر وام‌ها که در مقابل آن سود دریافت می‌شود و یا کارمزد بیش از چهار درصد دارد جایز نیست و سفر آن‌ها اشکال دارد.

۱۶. زیارت باقرض

سؤال: فردی که توانایی مالی ندارد، آیا می تواند پول قرض کرده و به سفر اربعین برود؟

پاسخ: اگر برای ادای قرض به زحمت نمی افتد، کار خوبی است و مستحب است.

۱۷. زیارت با وجود بدهکاری

سؤال: اگر کسی بدهکاری داشته باشد، رفتن او به زیارت امام معصوم علیه السلام چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر بدهی او فوری باشد نباید آن را ترک کند و به زیارت معصوم علیه السلام برود، ولی اگر زمان ادای قرض نرسیده و یا قرض دهنده به او مهلت دهد، اشکالی ندارد.

پیاده روی**۱۸. پیاده رفتن به کربلا**

سؤال: آیا پیاده رفتن به کربلا استحباب خاصی دارد؟

پاسخ: با توجه به اینکه تعظیم شعائر اسلامی (بزرگداشت ارزش های اسلامی) محسوب می شود، ترجیح و استحباب دارد.

۱۹. پیاده روی نمادین اربعین

سؤال: آیا پیاده روی به حرم دیگر ائمه معصوم علیهم السلام یا امامزادگان در روز اربعین به صورت نمادین، مشروع و جایز است؟

پاسخ: روایت خاصی نداریم، ولی به عنوان یک حرکت نمادین مانعی ندارد، به ویژه اگر موجب تعظیم شعائر اسلامی (بزرگداشت ارزش‌های اسلامی) شود.

۲۰. شرکت زنان در پیاده روی اربعین

سؤال: شرکت زنان در پیاده روی اربعین چه حکمی دارد؟

پاسخ: نباید از شکوه اربعین چیزی کاست و شرکت زنان اشکالی ندارد، ولی مسائل شرعی را باید کاملاً رعایت کنند و بهتر است با محارم خود بروند.

۲۱. رعایت مسائل بهداشتی

سؤال: آیا افراد حاضر در مراسم پیاده روی می‌توانند مسائل بهداشتی را نادیده بگیرند؟

پاسخ: باید تا آنجا که می‌توانند مسائل بهداشتی را رعایت کنند.

۲۲. حضور افراد بیمار

سؤال: حضور افراد بیمار در مراسم راهپیمایی اربعین و اصرارشان بر پیاده روی، با وجود منع پزشک و اطرافیان که موجب بروز بیماری سخت یا تشدید بیماری آنان خواهد شد چه حکمی دارد؟

پاسخ: سفر آنها خالی از اشکال نیست و چنانچه نیت آنها زیارت اربعین بوده و به دلیل بیماری نتوانند بروند، ثواب زیارت برای آنها نوشته می شود.

موکب‌ها

۲۳. برپایی موکب‌های ایرانی با وجود پذیرایی گسترده عراقی‌ها

سؤال: با توجه به این که کشور عراق میزبان گردهمایی روز اربعین است، آیا برپایی موکب‌های ایرانی جایز است؟

پاسخ: چنانچه موکب‌ها ساده باشد و مزاحمتی نداشته باشد کار خوبی است و در واقع کمک به موکب‌های عراقی است.

۲۴. اصرار زائران به حضور در موکب ایرانی

سؤال: مردم عراق در ایام اربعین موکب‌هایی برپا می کنند و در بین راه از زوّار تقاضا می نمایند از غذا و وسایلی که آنها تهیه کرده‌اند استفاده کنند، اما برخی از زوّار اصرار دارند که از موکب‌های ایرانی استفاده نمایند، که این امر سبب دلسردی مردم عراق و کم رنگ شدن پذیرایی آنها گردیده است؛ لطفاً در این مورد توصیه‌ای بفرمایید؟

پاسخ: بهتر است این قید را بردارند و اگر موکب مناسبی بود، استفاده کنند.

۲۵. گرفتن جا در موکب‌ها

سؤال: در موکب‌های بین راه پیاده‌روی اربعین، برخی زوّار در یک موکب وارد شده و با گذاشتن وسایل خود در یک مکان مشخص، به اصطلاح، جا رزرو می‌کنند؛ این کار چه حکمی دارد؟
پاسخ: اگر به فاصله‌ی اندکی تا زمان استقرار باشد، مانعی ندارد.

۲۶. جابه‌جا کردن وسایل مسافران

سؤال: اگر وارد موکبی شویم و ببینیم فردی در جایی از موکب وسایل خود را قرار داده، آیا می‌توانیم وسایل او را جابه‌جا کرده و آن مکان را محل استقرار و استراحت خود قرار دهیم؟
پاسخ: این کار صحیح نیست.

۲۷. وسایل رها شده در ورودی مشاهد مشرفه و موکب‌ها

سؤال: در طول مسیر پیاده‌روی و به‌ویژه در مشاهد مشرفه، گاهی افراد وسایل خود، از قبیل پتو و خوراکی و به‌ویژه کفش‌های خود را رها می‌کنند تا وارد حرم یا موکب شوند و طبیعتاً بر اثر ازدحام جمعیت این وسایل تلف یا گم می‌شوند؛
اولاً: اگر زوّار روی آنها پا بگذارند یا بنشینند حکم چیست؟
ثانیاً: اگر آسیب ببینند وظیفه چیست؟
ثالثاً: آیا دیگر زوّار می‌توانند از آنها استفاده کنند؟

پاسخ: در صورتی که از آنها صرف نظر کرده باشند استفاده از آنها مانعی ندارد و اگر در مسیر ورودی قرار دارند می‌توانند از آن مکان استفاده کنند.

۲۸. استفاده از موقوفه خاص در موکب‌ها

سؤال: آیا می‌توان برای تأمین مایحتاج موکب‌ها از اموال مساجد و حسینیه‌ها و سایر موقوفات استفاده کرد؟

پاسخ: نباید این کار را انجام دهند، برای مثال: فرشی را که برای حسینیه وقف کرده‌اند نمی‌توان برای نماز به مسجد ببرند و اگر ندانند آن فرش مخصوص حسینیه است یا نه، باز هم بردن آن به جای دیگر صحیح نیست، همچنین سایر اموال وقف، حتی مهر نماز مسجدی را نمی‌توان به مسجد دیگری برد.

احکام زیارت

۲۹. بوسیدن ضریح و آستان مقدس امام حسین علیه السلام

سؤال: بوسیدن درگاه حرم و آستان مقدس چه حکمی دارد؟

پاسخ: ضریح اشکالی ندارد و مستحب نیز هست، چون تعظیم شعائر است، ولی احتیاط این است که بر آستان بوسه نزنند.

۳۰. سجده در مقابل قبر امام حسین علیه السلام

سؤال: سجده کردن در مقابل قبر امام حسین و ائمه دیگر علیهم السلام چه حکمی دارد؟

پاسخ: سجده کردن برای غیر خداوند متعال حرام است و بعضی از مردم عوام که در مقابل قبر امامان علیهم السلام پیشانی را بر زمین می‌گذارند اگر به قصد سجده برای امام علیهم السلام باشد، حرام است، ولی اگر برای شکر خدا باشد اشکالی ندارد، اما اگر در نظر بینندگان چنین نشان دهد که سجده برای امام علیهم السلام است یا بهانه به دست دشمنان دهد اشکال دارد.

۳۱. تکرار زیارت معصومین علیهم السلام

سؤال: اگر شخصی به خاطر عشق و علاقه‌ای که به حضرات معصومین علیهم السلام دارد، سالانه چند مرتبه به زیارت اماکن مقدّسه (مکه و مدینه و سوریه و عراق) سفر کند چه حکمی دارد؟

پاسخ: تکرار در حدّ معقول اشکالی ندارد، ولی زیاده‌روی در هیچ کاری شایسته نیست.

۳۲. حائر حسینی

سؤال: محدوده حائر حسینی کجاست؟

پاسخ: فقط رواق‌ها و زیرگنبد را شامل می‌شود.

۳۳. ایجاد سر و صدا در حرم‌ها

سؤال: ایجاد سر و صدا در حرم ائمه و پیامبران و امامزادگان علیهم السلام، مانند خواندن زیارت‌نامه و شعر با صدای بلند، و جیغ زدن زن‌ها،

و یا سر دادن شعارهای دیگر که موجب به هم خوردن توجه و حال حضور زائران می شود، چه حکمی دارد؟

پاسخ: شایسته است زوار محترم، حال سایر زائران را رعایت کنند.

۳۴. زیارت نیابتی با قرعه کشی

سؤال: تعدادی از بسیجیان مبلغی به نیت هدیه و کمک به حوزه مقاومت بسیج، تحت عنوان «شرکت در سفر زیارتی عتبات» اهدا می کنند. سپس از بین افراد شرکت کننده شخصی از طریق قرعه کشی انتخاب و به نیابت از سایر افراد به عتبات مشرف می شود. آیا این کار و مانند آن اشکال دارد؟

پاسخ: اگر شخصی که قرعه به نام او می افتد موظف باشد به نیابت از تمام صاحبان پول به این سفر برود اشکالی ندارد.

۳۵. رفتن به زیارت با وجود خوف جانی و مالی

سؤال: باتوجه به اینکه سفر با وجود خوف جانی و مالی حرام است، آیا برای زیارت امام حسین علیه السلام نیز همین گونه است؟

پاسخ: در عصر ما باید از آن صرف نظر کرد.

۳۶. صلوات با صدای بلند

سؤال: چنانچه فرستادن صلوات در اماکن مذهبی و زیارتگاهها موجب قطع ارتباط زائران با خدا شود، آیا باز هم جایز است؟

این‌که خانم‌هایی در حرم اهل بیت علیهم‌السلام صلوات می‌فرستند و نامحرم صدای آنها را می‌شنود، چه حکمی دارد؟
 پاسخ: در فرض سؤال، بهتر است در چنین اماکنی، صلوات با صدای بلند ترک شود.

۳۷. تماس بدن با نامحرم به دلیل ازدحام

سؤال: با توجه به ازدحام جمعیت در کربلا، برخی خانم‌ها بدنشان به نامحرم برخورد می‌کند، در این صورت رفتن آنها به زیارت جایز است؟
 پاسخ: در مواردی که عمدی نبوده گناهی نکرده‌اند و ان شاء الله قبول است.

۳۸. استفاده از پاسپورت دیگران

سؤال: چنانچه فردی عمداً یا از روی جهل، با پاسپورت فرد دیگری به زیارت رفته باشد، آیا این زیارت اشکال دارد؟
 پاسخ: اگر نمی‌دانستید، اشکالی ندارد و اگر می‌دانستید، تصمیم بگیرید که هرگز تکرار نکنید.

طهارت و نجاست

۳۹. نجس کردن حرم ائمه علیهم‌السلام

سؤال: آیا نجس کردن مکان‌های زیارتی حرام است و تطهیر آنها واجب فوری و کفایی است؟

پاسخ: احتیاط واجب در حرمت نجس کردن و وجوب فوریت تطهیر حرم ائمه علیهم السلام است.

۴۰. آبله و تاول کف پای زائران

سؤال: در مسیر پیاده روی اربعین، کف پای افراد آبله و تاول می‌زند. اگر این آبله ها و تاول ها سر باز کنند آیا ترشحات آن نجس است و آیا می‌توانند با همان حال وارد مسجد و یا حرم شوند؟

پاسخ: اگر آلوده به خون نباشد پاک است.

۴۱. زخم کف پای زائران

سؤال: در مسیر پیاده روی اربعین، کف پای افراد زخم می‌شود و یا جراحاتی پیدا می‌کند و طبیعتاً خون یا خونابه از آن خارج می‌گردد، آیا با همان حال می‌توانند وارد مساجد و حرم ها شوند؟

پاسخ: در صورتی که بی‌احترامی نباشد و سبب آلودگی نیز نشود، حرام نیست.

وضو و غسل زائران

۴۲. غسل اربعین و کفایت آن از وضو

سؤال: آیا زیارت اربعین غسل دارد؟ اگر دارد، آیا کفایت از وضو می‌کند؟

پاسخ: می‌توان به نیت زیارت امام حسین علیه السلام غسل کرد و کفایت از وضو نیز می‌کند.

۴۳. خواندن نماز واجب با وضوی زیارت

سؤال: اگر برای رفتن به حرم مطهر و زیارت، وضو گرفته باشیم، آیا می‌توانیم با همان وضو نماز بخوانیم؟

پاسخ: با وضویی که به قصد طهارت گرفته شده می‌توان نماز خواند و هرکاری را - مانند لمس آیات قرآن - انجام داد.

۴۴. وضو با آب معدنی نذر شده

سؤال: آیا گرفتن وضو با آب معدنی‌ای که برای زوّار اربعین نذر شده و مشخص نگردیده که برای خوردن است یا کار مشخص دیگر، و نذر عام زوّار می‌باشد، اشکال دارد؟

پاسخ: در صورت ضرورت مانعی ندارد.

۴۵. وضو با آب سردکن

سؤال: وضو گرفتن با آب سردکن اماکن مقدسه و غیر آن، چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست.

۴۶. غسل برای ورود به حرم ائمه علیهم السلام

سؤال: انجام غسل برای ورود به حرم ائمه معصوم علیهم السلام، چه حکمی دارد؟

پاسخ: در فرض سؤال، می تواند به قصد ثواب غسل کند.

حکم حائض و مستحاضه و جنب در حرم**۴۷. ورود جنب و حائض به حرم و توقف در آن**

سؤال: جنب و حائض تا کدام قسمت از صحن ها و رواق ها و حرم مطهر امامان معصوم علیهم السلام می توانند وارد شوند یا توقف کنند؟

پاسخ: توقف در قسمت هایی که مسجد است جایز نیست و احتیاط واجب این است که در حرم (محوطه اطراف ضریح) امامان علیهم السلام توقف نکند، ولی داخل شدن به رواق های اطراف ضریح و زیارت امامزادگان اشکالی ندارد.

۴۸. توقف جنب و حائض در مسجد

سؤال: چنانچه فردی جنب یا حائض باشد، می تواند شب در مساجد بیتوته و توقف کند؟

پاسخ: نباید در مسجد توقف نماید، اما ماندن در قسمتی که حکم مسجد ندارد و معمولاً در مساجد برای افراد معذور در نظر گرفته می شود و یا ماندن در حسینیه اشکالی ندارد.

۴۹. توقف سهوی جنب یا حائض در حرم ائمه معصوم علیهم السلام

سؤال: اگر جنب یا حائض از روی ناآگاهی یا فراموشی، داخل مسجد یا حرم امام معصوم شود، آیا گناه کرده است؟ تکلیفش چیست؟

پاسخ: در فرض سؤال، مرتکب گناه نشده، ولی باید هرچه زودتر خارج شود و از این به بعد رعایت کند.

۵۰. وظیفه فردی که در مسجد محتلم شده

سؤال: اگر کسی در مسجد یا حرم امام معصوم خوابش ببرد و در خواب جنب شود، تکلیفش چیست؟

پاسخ: در فرض سؤال باید به محض بیدار شدن و اطلاع، از مسجد یا حرم ائمه معصوم علیهم السلام خارج شود.

۵۱. توقف زن نفساء در حرم امامان معصوم علیهم السلام

سؤال: آیا زن نفساء می تواند در حرم امامان معصوم علیهم السلام توقف کند؟

پاسخ: توقف در قسمت هایی که مسجد است جایز نیست و احتیاط واجب این است که در حرم (محوطه اطراف ضریح) امامان علیهم السلام نیز توقف نکند، ولی داخل شدن به رواق های اطراف ضریح اشکالی ندارد.

۵۲. توقف زن مستحاضه در مسجد و حرم ائمه علیهم السلام

سؤال: آیا زن مستحاضه می تواند در مسجد توقف داشته باشد؟
در حرم ائمه علیهم السلام چگونه؟

پاسخ: رفتن به مسجد و حرم ائمه معصوم علیهم السلام و توقف در آن‌ها، برای زن مستحاضه قلیله حرام نیست و زن مستحاضه کثیره در صورتی مجاز به این کار است که غسل‌های روزانه را انجام داده باشد.

۵۳. زیارت امامزادگان برای زن حائض

سؤال: آیا زن حائض می تواند به زیارت امامزادگان علیهم السلام برود؟
پاسخ: زیارت امامزادگان اشکالی ندارد، ولی توقف در قسمت‌هایی که مسجد است جایز نیست.

۵۴. زیارت امامزادگان برای جنب

سؤال: آیا شخص جنب می تواند به زیارت امامزادگان علیهم السلام برود؟
پاسخ: زیارت امامزادگان اشکالی ندارد، ولی توقف در قسمت‌هایی که مسجد است جایز نیست.

۵۵. وظیفه شخص در صورت نبود آب برای غسل واجب

سؤال: اگر زن حائض یا مستحاضه در مسیر پیاده‌روی پاک شود

و یا فردی جنب گردد و آب مناسب برای غسل نداشته باشد، تکلیف چیست؟

پاسخ: در فرض سؤال، در صورت تنگی وقت، تیمم بدل از غسل کند.

نماز زائران

۵۶. نماز زائران اربعین

سؤال: افرادی که در ایام اربعین، پیاده به کربلا می‌روند، نمازشان چگونه است؟

پاسخ: نماز آنها در بین راه شکسته است و زمانی که وارد عراق و کربلا نیز شدند شکسته می‌باشد، مگر این‌که ده روز در کربلا توقف داشته باشند و در ضمن، در چهار محل مسافر مخیر است که نماز را تمام بخواند یا شکسته: «شهر مکه»، «شهر مدینه» (در این دو شهر تفاوتی بین شهر قدیم و جدید نیست)، «مسجد کوفه» و «حرم حضرت سید الشهدا علیه السلام» و منظور از حرم، زیر گنبد و رواق‌هاست. البته افضل در این موارد، نماز تمام است.

۵۷. نماز زائران در حرم‌ها و مسجد کوفه

سؤال: آیا در حرم امام حسین علیه السلام و رواق‌های آن و در مسجد کوفه، نماز کامل است؟

پاسخ: در چند محل مسافر مخیر است که نماز را تمام بخواند یا شکسته، از جمله:

- «مسجد کوفه» که حکم در تمام مسجد جاری است و تفاوتی میان بخش قدیم و قسمت توسعه یافته امروز نیست.

- «حرم حضرت سید الشهداء (علیه السلام)» که منظور زیر گنبد و رواق‌هاست (فقط رواق‌های قدیم و ساختمان‌های قدیم، و رواق جدید و حیاط و صحن را شامل نمی‌شود).

۵۸. نماز افرادی که حداقل یک‌ماه کامل در عراق اقامت دارند

سؤال: نماز افرادی که تمام ماه محرم و صفر یا قسمت عمده این دو ماه یا یک ماه صفر را در عراق حضور دارند و در واقع به صورت مستمر بین شهرهایی که اماکن متبرکه و حرم‌های مطهر در آن‌هاست، تردد می‌کنند، چه حکمی دارد؟

پاسخ: در فرض سؤال، چنانچه کثیر السفر نباشند نماز آن‌ها شکسته است، مگر این‌که حداقل ده روز پشت سرهم یک‌جا بمانند، که در این مدت نماز کامل است.

در یکی از این چهار حالت، کثیر السفر می‌شود و نماز و روزه‌اش در بین راه و مقصد کامل است: ۱. در مدت زمان یک ماه، هر روز (هرچند بدون جمعه‌ها) رفت و آمد کند. ۲. در مدت زمان ۴۵ روز، ۵ روز در هفته رفت و آمد کند. ۳. در مدت زمان دو

ماه و بیشتر، حداقل سه روز در هفته (یا ۱۲ روز در ماه) رفت و آمد کند. ۴. در مدت حداقل دو ماه و کمتر از دو سال، حداقل سه روز در هفته در جایی بماند.

۵۹. نماز افرادی که ده روز در عراق اقامت دارند

سؤال: نماز افرادی که به مدت ده روز در عراق حضور دارند چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که ده روز پشت سرهم یک جا بمانند، نمازشان کامل است.

۶۰. بیدار کردن همراهان برای اقامه نماز

سؤال: بیدار کردن همراهان برای نماز جایز است؟

پاسخ: در صورتی که بیدار نکردن باعث وهن نماز شود و یا از شما خواسته باشند که آنها را بیدار کنید، باید این کار را انجام دهید.

۶۱. نیت نماز مسافر

سؤال: در مسافرت، نمازهای شکسته را به چه نیتی باید بخوانیم، مثلاً بگوییم: چهار رکعت نماز ظهر، یا دو رکعت نماز ظهر، یا چهار رکعت نماز ظهر شکسته؟

پاسخ: به زبان آوردن نیت نماز لازم نیست. بنابراین، هنگامی که

مسافر برای خواندن نماز ظهر یا عصر یا عشا به نماز می ایستد و تکبیر می گوید و به قصد قربت، نماز را دو رکعتی می خواند، صحیح است؛ ولی اگر بخواهد نیت را به زبان آورد، می تواند بگوید: «نماز ظهر به جا می آورم، قربة الی الله» یا «دو رکعت نماز ظهر به جا می آورم، قربة الی الله» یا «نماز ظهر شکسته به جا می آورم، قربة الی الله».

۶۲. ایستادن مسافر در صف اول جماعت

سؤال: آیا شخصی که مسافر است می تواند در صف اول جماعت بایستد؟

پاسخ: سزاوار است در صف های بعدی بایستد.

در ضمن، اگر یک یا چند قدم میان امام و مأموم یا مأمومین با یکدیگر فاصله باشد، به طوری که به آن جماعت گویند مانعی ندارد، بنابراین فاصله شدن یک یا دو نفر که نماز نمی خوانند مانعی ندارد، ولی مستحب است صفوف کاملاً به یکدیگر متصل باشد.

۶۳. اقتدای مسافر به حاضر

سؤال: اقتدای فردی که مسافر است (نماز او شکسته است) به امامی که نماز او کامل است چه حکمی دارد؟

پاسخ: اقتدا کردن کراهت دارد، البته منظور از کراهت در

اینجا کمتر بودن ثواب است، وگرنه نماز جماعت در هر صورت ثواب دارد.

۶۴. تعطیل کردن زیارت و عزاداری برای اقامه نماز جماعت

سؤال: در ایام عزاداری‌های مهم (مانند تاسوعا و عاشورا و ۲۸ صفر) که مردم هنگام نماز ظهر و عصر در نهایت شور عزاداری هستند، عزاداری تعطیل و نماز جماعت برپا می‌شود؛ آیا از لحاظ شرعی جایز است که عزاداری سیدالشهدا (که بقای اسلام و تشیع متوقف بر آن، و یکی از مهم‌ترین فرایض است) تعطیل شود و از شور بیفتد و وقت آن فوت شود و نماز جماعت که وقت آن وسیع است اقامه گردد؟

پاسخ: با توجه به اهمیت فوق‌العاده‌ای که نماز، به ویژه به صورت جماعت دارد، چند دقیقه تعطیل کردن زیارت یا عزاداری برای نماز اشکالی ندارد، بلکه کار خوبی است، خداوند از شما قبول فرماید!

۶۵. اتصال در نماز جماعتی که برخی از مأمومین مسافرنند

سؤال: در مکان‌هایی مانند حرم که مسافران نیز در نماز جماعت شرکت دارند و بعد از رکعت دوم سلام داده و نمازشان را تمام می‌کنند، ادامه نماز به جماعت، بعد از قطع اتصال صحیح است یا

خودبه خود فرادا می شود و آیا اتصال مجدد بعد از اقتدای آنها پیش از رکوع رکعت سوم برقرار نمی گردد؟

پاسخ: جماعت کسانی که اتصال آنها قطع شده، خودبه خود تبدیل به فرادا می شود و به صورت فرادا صحیح است و اتصال بعدی فایده ای ندارد.

۶۶. قرار گرفتن قسمتی از صف مردان پشت صف زنان

سؤال: اگر بر اثر شلوغی، صف جماعت مردان به گونه ای طولانی باشد که قسمتی از آن پشت سر صف زنان قرار گیرد، نماز آنها چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که فاصله صف مردان از جلو با صف زنان کمتر از ۵ متر باشد نماز آنان باطل است، مگر در جاهایی که ازدحام زیاد است، مانند حرم پیامبر ﷺ و حرم امام رضا علیه السلام و مصلاهای نماز جمعه و مانند آن.

۶۷. اولویت نماز در مراسم پیاده روی

سؤال: در مراسم پیاده روی اربعین آیا افراد مجاز هستند بدون اعتنا به اذان و نماز با وجود برپایی نمازهای جماعت در اکثر موکبها، همچنان به پیاده روی ادامه دهند به این قصد که نمازشان را در مقصد مورد نظر می خوانند؟

پاسخ: احترام نماز اولویت دارد.

۶۸. نماز کسی که از غیر قانونی بودن سفر بدون ویزا اطلاع ندارد

سؤال: آیا نمازهایی که شخص، بدون اطلاع از غیر قانونی بودن سفر خود، در عراق خوانده، قضا دارد؟

پاسخ: در صورتی که اطلاعی از حرام بودن سفر بدون ویزا به عراق نداشته و حکم را نمی دانسته، نمازهای چهار رکعتی ای که شکسته خوانده، قضا ندارد.

روزه در سفر زیارتی

۶۹. روزه گرفتن در روز اربعین

سؤال: روزه گرفتن در روز اربعین برای زائران و مسافران اربعین چه حکمی دارد؟

پاسخ: در سفر نمی توان روزه گرفت، اما روزه گرفتن در این روز برای افرادی که مسافر نیستند مستحب است.

۷۰. نذر روزه روز اربعین

سؤال: آیا فردی که قصد دارد به پیاده روی اربعین برود می تواند نذر کند که در روز اربعین روزه بگیرد؟

پاسخ: اگر نذر کند در سفر روزه بگیرد یا فلان روز را روزه بگیرد، چه در سفر باشد، چه در وطن، این نذر اشکال دارد.

نذورات

۷۱. نحوه مصرف نذر برای حرم یا امام علیه السلام

سؤال: نذری که برای حرم امامان و امامزادگان یا خود امام و امامزاده شده است، چگونه باید مصرف شود؟

پاسخ: اگر چیزی برای حرم یکی از امامان یا امامزادگان نذر کند، باید آن را به مصارف حرم برساند، از قبیل تعمیرات و فرش و روشنایی و خدّامی که مشغول خدمت هستند و مانند آن، ولی اگر چیزی برای خود امام یا امامزاده نذر کرده، بی آن که نام حرم را ببرد، می تواند علاوه بر اموری که ذکر شد، برای مجالس عزاداری و سوگواری یا نشر آثار آن بزرگواران، یا کمک به زوّار آنها یا هر کار دیگری که نسبتی با آنها دارد مصرف کند.

۷۲. نذر صحیح برای عزاداری

سؤال: روش نذر صحیح برای مراسم بزر عزاداری امام حسین علیه السلام چگونه است؟

پاسخ: باید نذر کنند که برای رضای خدا به مراسم حسینی، فلان کمک را می کنند، و نذر برای پرچم و امثال آن صحیح نیست، بلکه باید برای خدا و به قصد کمک به عزای صاحب پرچم، یعنی امام حسین علیه السلام و یارانش باشد.

۷۳. تغییر نذر

سؤال: آیا می‌توان نذر را تغییر داد؟

پاسخ: چنانچه صیغه نذر را - به هر زبانی - خوانده باشد (مثلاً گفته باشد: نذر می‌کنم اگر حاجتم را گرفتم فلان کار را انجام دهم) جایز نیست و اگر نخوانده است مانعی ندارد.

۷۴. ناتوانی در عمل به نذر

سؤال: وظیفه کسی که توانایی انجام نذر را ندارد چیست؟

پاسخ: اگر شخصی قادر به ادای نذر نیست، هر مقدار که می‌تواند، به آن عمل کند، یا کاری را که نزدیک و شبیه آن باشد انجام دهد و اگر اصلاً قادر به انجام آن نیست، از او ساقط می‌شود.

۷۵. نذرهای سنگین

سؤال: آیا این صحیح است که مورد نذر حتماً باید امر مهم و طولانی مدت باشد؟

پاسخ: نذرهای مقطعی و محدود مانعی ندارد، ولی نذرهای سنگین و طولانی مکروه است چرا که مشکلات مهمی در زندگی ایجاد می‌کند و اگر آن قدر سنگین باشد که رجحان شرعی نداشته باشد باطل است، برای مثال: نذر کند که تمام عمرش را روزه بگیرد یا ۱۰ میلیون صلوات بفرستد. در چنین مواردی نذر منعقد نمی‌شود.

۷۶. نذر برای دیگران

سؤال: آیا می‌توان برای دیگران نذر کرد؟ مثلاً بگویم: اگر فلان حاجت من یا فلان فرد برآورده شد آن فرد این کار را انجام دهد؟
پاسخ: هیچ شخصی نمی‌تواند با نذرکردن، کاری را بر دیگران واجب کند، و چنین نذرهایی باطل است.

۷۷. فراموشی نذر

سؤال: اگر کسی نوع یا مقدار نذر را فراموش کرده باشد، تکلیفش چیست؟
پاسخ: در صورتی که نوع نذر را فراموش کرده باشد و یا بین چند مورد شک دارد و نمی‌تواند احتیاط کند و به تمام موارد عمل نماید، بین مواردی که احتمال می‌دهد، قرعه می‌زند و طبق آن عمل می‌کند. در صورت شک یا فراموشی مقدار نذر، آن مقدار که یقینی است، به‌جا آورد.

۷۸. نذر زن بدون اجازه شوهر

سؤال: آیا زن باید برای نذر کردن از همسرش اجازه بگیرد؟
پاسخ: نذر زن اگر مزاحم حقوق شوهر باشد بی‌اجازه او باطل است و اگر مزاحم نباشد احتیاط مستحب این است که با اجازه او باشد.

۷۹. نذر شمع

سؤال: آیا نذر شمع صحیح است؟

پاسخ: با توجه به این که در گذشته روشنایی اماکن و امامزاده‌ها با شمع بوده و اکنون این مطلب از بین رفته، نذر شمع رجحانی ندارد.

۸۰. شک در محل مصرف نذر

سؤال: شخصی نذری کرده و مقدار نذر را می‌داند، ولی در مورد محل و مکان مصرف نذر، بین یکی از این سه مکان مردد است: حرم امام حسین علیه السلام، حرم حضرت عباس علیه السلام و حرم امیرالمؤمنین علی علیه السلام، تکلیف این شخص چیست؟

پاسخ: اگر مبلغ نذر جزئی است، احتیاط این است که در هر یک از سه مکان، آن مقدار را مصرف کند و اگر مبلغ و مقدار قابل توجهی است، می‌تواند قرعه بزند و مطابق آن عمل کند.

۸۱. استفاده از نذورات موکب‌ها برای فرستادن خدمه به زیارت

سؤال: در اربعین حسینی در موکب‌هایی که در نجف، کربلا و مسیر حرکت زائران حسینی برپا می‌شود، تعدادی از زائران به‌عنوان خدمه به‌صورت ثابت خدمت‌رسانی می‌کنند. از آنجا که بیشتر این افراد از اقشار کم‌درآمد بوده و از طرفی زائر اربعین نیز محسوب می‌شوند، آیا می‌توان برای تهیه ویزا و هزینه رفت

و برگشت آنها، از نذورات مردمی، که برای مراسم اربعین حسینی اهدا می شود استفاده کرد؟
پاسخ: اشکالی ندارد.

۸۲. سپرده گذاری باقی مانده نذورات مردمی

سؤال: من با چند نفر از دوستان برای ایام اربعین پولی را جمع کرده ایم که مقداری از آن باقی مانده و تا اربعین دیگر بلااستفاده است و فقط به شرط استفاده در اربعین جمع شده است؛
۱. آیا می شود این پول را به عنوان سپرده در بانک گذاشت و از سود حاصل از آن برای اربعین سال دیگر استفاده کرد؟
۲. آیا می توان آن را در حساب قرض الحسنه بانک گذاشت؟
پاسخ: در همان روز و شب اربعین در مناطق دیگر مصرف شود و تأخیر نشود و اگر ممکن نبود، در محل مطمئنی بگذارند.

۸۳. مصرف باقی مانده نذورات اربعین

سؤال: مقداری پول و اجناس که مردم برای برگزاری مراسم اربعین نذر کرده اند، باقی مانده است، وظیفه ما چیست؟
پاسخ: نذورات اضافه را براساس نزدیک ترین روش به آنچه نذر کرده اند مصرف کنند و در مورد نذورات فاسد شدنی می توانید در مجالس دیگر مصرف کنید و اگر آنها هم نیاز ندارند، آن را

بفروشید و پول آن را در مجالس عزاداری آینده در همان مکان صرف کنید.

۸۴. مصرف باقی مانده هدایای اربعین

سؤال: مقداری پول و اجناس که مردم برای برگزاری مراسم اربعین اهدا کرده‌اند، باقی مانده است، وظیفه ما چیست؟

پاسخ: در همان روز و شب اربعین در مناطق دیگر مصرف شود و تأخیر نشود و اگر ممکن نبود، در محل مطمئنی بگذارند.

۸۵. نذر برای موکبی که بعداً منحل شد

سؤال: اگر شخصی نذر شرعی کرده باشد که به موکبی خاص کمک نماید، اما آن موکب منحل شده و برپا نگردد، وظیفه شخص چیست؟ آیا نذر او ساقط است یا باید به موکب‌های دیگر کمک کند؟

پاسخ: نذر او ساقط است.

اموال حرم

۸۶. خارج کردن مهر یا قرآن از حرم ائمه معصومین علیهم‌السلام

سؤال: بردن مهر یا قرآن یا کتاب دعا از حرم مطهر برای تبرک چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کار جایز نیست و باید به صورت جدی اجتناب شود.

۸۷. گرونگه داشتن اموال حرم ائمه معصوم علیهم السلام برای گرفتن حاجت

سؤال: فردی حاجتی دارد و عده‌ای به او گفته‌اند که از حرم ائمه معصوم علیهم السلام چیزی مانند تسبیح یا مهر بردار و به‌عنوان گرونگه دار تا زمانی که حاجت بگیری و بعد، چند برابر آن را برای حرم خریداری کن؛ آیا این کار صحیح است؟

پاسخ: این کار جایز نیست و چنین چیزی در شرع وارد نشده است. برای گرفتن حاجت، به خود ائمه معصوم علیهم السلام متوسل شوند و سعی کنند تمام نمازها، به‌ویژه نماز صبح را اول وقت به‌جا آورند و پس از نماز صبح دست راست را بر سینه نهاده، هفتاد مرتبه ذکر «یا فتاح» را تکرار کنند، سپس ۱۱۰ مرتبه صلوات بفرستند و گاهی نیز ذکر «لا حول و لا قوة الا بالله» را تکرار نمایند و هر روز، هر چند به مقدار کم، صدقه دهند. ما نیز برای حل مشکل شیعیان دعا می‌کنیم.

۸۸. وظیفه افرادی که مهر یا تسبیح را از اماکن موقوفه خارج کرده‌اند

سؤال: حکم افرادی که مهر یا تسبیح یا دیگر چیزهای وقف شده برای مسجدی را برمی‌دارند، چیست؟

پاسخ: چنانچه می‌توانند، هر طور شده، حتی با کمک افراد دیگر آن را بازگردانند، ولی اگر به هیچ‌عنوان ممکن نیست، قرار دادن در مسجد دیگری برای استفاده در همان مورد اولویت دارد.

اموال گم شده

۸۹. استفاده از کفشی که جای کفش برده شده جامانده است

سؤال: در سفر اربعین کفش هایم را در حرم برداشته بودند و کفشی شبیه کفش خودم به جا مانده بود و من آن را پوشیدم. اکنون تکلیف بنده چیست؟

پاسخ: هرگاه کفش کسی را ببرند و کفش دیگری به جای آن بگذارند، چنانچه بدانند کفشی که مانده مال کسی است که کفش او را برده و این کار به عمد انجام شده و دسترسی به آن شخص نیست، می تواند آن را به جای کفش خود بردارد و چنانچه دسترسی به حاکم شرع دارد، از او اجازه بگیرد و هرگاه قیمت آن از کفش خودش بیشتر باشد، باید هر وقت صاحب آن پیدا شد زیادی قیمت را به او بدهد و اگر از پیدا شدن او مأیوس شود زیادی را از طرف صاحبش صدقه دهد، ولی اگر یقین دارد یا احتمال می دهد کفشی که مانده مال کسی نیست که کفش او را برده، چنانچه از پیدا کردن صاحب آن مأیوس باشد باید آن را صدقه دهد.

۹۰. اشیای گم شده بدون نشانه

سؤال: اگر در مسیر سفر اربعین، برای مثال، در موکب ها یا بین راه، شیئی را پیدا کردیم که نشانه و علامتی ندارد تا بدانیم متعلق به کیست، تکلیف چیست؟

پاسخ: اگر نشانه‌ای ندارد که با آن صاحبش معلوم شود احتیاط واجب آن است که از طرف صاحبش آن را صدقه دهد و اگر خود او مستحق است می‌تواند بردارد و اگر مال مهمی باشد احتیاط آن است که از حاکم شرع اجازه بگیرد.

۹۱. اشیای گم‌شده با نشانه

سؤال: اگر در سفر اربعین، مثلاً در موکب‌ها یا بین راه، شیئی را پیدا کردیم که نشانه‌ای دارد تا صاحبش را پیدا کنیم، تکلیف چیست؟

پاسخ: اگر نشانه‌ای دارد که با آن صاحبش معلوم شود، ولی قیمت آن کمتر از یک درهم (دو و نیم گرم نقره، معادل حدود ۵ هزار تومان) است، چنانچه صاحبش معلوم باشد نمی‌تواند بدون رضایت او بردارد و اگر صاحبش معلوم نباشد می‌تواند بردارد و تملک کند. اما اگر قیمتش به اندازه یک درهم یا بیشتر است، باید برای یافتن صاحبش به مدت یک سال تلاش و کوشش کند، چنانچه در این بین، از یافتن صاحبش مأیوس شد می‌تواند آن شیء و یا معادل مبلغ آن را به نیت صاحب اصلی به فقیری صدقه دهد.

متفرقه

۹۲. اسراف در مراسم اربعین

سؤال: گاهی در مراسم اربعین دیده می‌شود که برخی افراد چند

پرس غذا را از یک موکب یا موکب‌های مختلف دریافت می‌کنند، و معمولاً قسمت عمده این غذاها دور ریخته می‌شود. این کار چه حکمی دارد؟

پاسخ: هرگونه اسراف در این سفر، مانند مواقع دیگر، از نظر شرعی حرام است.

۹۳. تکلیف مدیر کاروان درباره زیارت قبل از اربعین به دلیل ازدحام

سؤال: مدیر کاروان پیاده اربعین حسینی هستم. اگر هنگام ثبت نام گفته باشیم که روز اربعین کربلا هستیم یا زائران به این نیت ثبت نام کرده باشند، و قبل از اربعین وارد کربلا شویم آیا ماندن تا روز اربعین برای زیارت اربعین ضروری است، یا به دلیل ازدحام جمعیت در کربلا، می‌شود قبل از اربعین زیارت انجام داد و به ایران بازگشت؟

پاسخ: در صورتی که اجتماع آن‌ها در یک روز، سبب مشکلاتی می‌شود و نیت زائر، واقعاً درک اربعین باشد، ثواب اربعین را دارد. بنابراین در صورت رضایت افراد کاروان، مانعی ندارد.

۹۴. توهین پلیس به زائران

سؤال: توهین و زدن زائران امام حسین علیه السلام توسط پلیس چه حکمی دارد؟

پاسخ: زائران حضرت سید الشهداء علیه السلام محترم‌اند و باید احترام آنها را حفظ کرد، ولی خود زائران نیز باید احترام خود را حفظ کرده و بدون ویزا نروند.

۹۵. بیمه زائران اربعین

سؤال: با توجه به وجود مخاطرات و تهدیدات پیش روی زائران حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام در مراسم اربعین حسینی و با عنایت به اشتیاق وافر دوستداران آن حضرت به شرکت در این گردهمایی عظیم، خواهشمند است نظر معظم له را در خصوص بیمه زوار اربعین بیان فرمایید.

پاسخ: اگر بیمه عادلانه باشد کار خوبی است، ولی بیمه عادلانه این است که حوادثی که تخمین زده می‌شود، بیش از مجموع مبلغی که می‌گیرند هزینه نداشته باشد، ولی معروف است که آنچه می‌گیرند، بیشتر است؛ سزاوار است مسئولان به مردم شفاف و صادقانه پاسخ گویند.

۹۶. پوشیدن لباس سیاه تا اربعین

سؤال: آیا پوشیدن لباس سیاه تا اربعین مستحب است؟

پاسخ: به عنوان تعظیم شعائر مانعی ندارد.

۹۷. اجرای سرود با آهنگ غیرلهوی در حیاط حرم

سؤال: اجرای سرود با آهنگ غیرلهوی در حیاط حرم مطهر، مثلاً برای معصومین علیهم‌السلام و یادبود شهدا چه حکمی دارد؟

پاسخ: استفاده از انواع آهنگ و ابزار موسیقی در مساجد، حسینیه‌ها و حرم معصومان علیهم‌السلام اشکال دارد.

۹۸. برداشتن اجناس از مغازه‌ها در مسیر پیاده‌روی

سؤال: در مسیر پیاده‌روی اربعین برخی زوّار کالاهایی از مغازه‌های بین راه برمی‌دارند بدون اینکه مبلغ آن را بپردازند. این کار چه حکمی دارد؟

پاسخ: تا زمانی که یقین به رایگان بودن اجناس ندارند باید مبلغ آن را بپردازند.

۹۹. استفاده از وسایل نقلیه کرایه‌ای

سؤال: در مراسم اربعین، برخی عراقی‌ها با وسایل نقلیه خود به صورت رایگان اقدام به جابه‌جایی زائران می‌نمایند و در این بین برخی زوّار از تاکسی‌ها و اتومبیل‌های مسافرکش استفاده کرده و از دادن کرایه به آنها خودداری می‌نمایند. این کار چه حکمی دارد؟

پاسخ: باید کرایه آنها را بپردازند.

۱۰۰. کار در روز اربعین

سؤال: کار کردن در روز اربعین ایرادی دارد؟

پاسخ: کار کردن در این روز حرام نیست، اما مناسب است زمانی را جهت شرکت در عزاداری اختصاص دهید.

۱۰۱. اسباب‌کشی در ایام اربعین

سؤال: آیا اسباب‌کشی در ایام اربعین اشکالی دارد، یا نوعی بی‌احترامی محسوب می‌شود؟

پاسخ: مانعی ندارد، اما بهتر است قبل از انجام آن در این ماه، مقداری صدقه دهید.

۱۰۲. صحت اعمال در صورت ترک واجبات

سؤال: افرادی هستند که ادعای مسلمانی دارند و انفاق و احسان می‌کنند و در ایام محرم، سوگواری و عزاداری کرده و نذری می‌دهند، ولی نمازهای روزانه خود را نمی‌خوانند. آیا اعمال آنها صحیح بوده و مورد قبول حق تعالی قرار می‌گیرد؟

پاسخ: اعمالشان باطل نیست، ولی کم‌ارزش است.

۱۰۳. بستن نخ به اماکن متبرکه

سؤال: بستن نخ به ضریح امامان معصوم علیهم‌السلام و درهای حرم و مساجد چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کار جزء خرافات است، از آن پرهیزید.

۱۰۴. قمه زنی

سؤال: قمه زدن و یا زنجیر زدن با زنجیری که چاقو یا تیغ دارد و منجر به زخمی شدن بدن و جاری شدن خون می‌گردد، چه حکمی دارد؟

پاسخ: عزاداری خامس آل عبا علیهم‌السلام از مهم‌ترین شعائر دینی، و رمز بقاء تشیع است و باید هرچه باشکوه‌تر برگزار شود. شکی نیست کسانی که قمه می‌زنند به خاطر احساسات مذهبی و عشق به امام حسین علیه‌السلام است، ولی باید توجه داشت که این کار در حال حاضر خسارات بسیاری بر ما وارد کرده و دشمنان به وسیله آن سعی دارند شیعه را در جهان، منفور کنند. بنابراین در این زمان لازم است از این کار خودداری شود. به طور کلی، آسیب رساندن به بدن و آنچه سبب وهن مذهب باشد جایز نیست، چه از طریق قمه زنی باشد و چه زنجیرهای تیغ‌دار. به جای این کار، خون خود را به مراکز اهدای خون دهند، ما نیز برای همه آنها دعا می‌کنیم.

۱۰۵. وهن مذهب

سؤال: منظور از «وهن مذهب» که در عزاداری و قمه زنی گفته می‌شود، چیست؟

پاسخ: یعنی به مذهب توهین شود و آن را در نظرها کوچک کند.

توصیه‌ها

۱۰۶. اصرار برای رساندن دست به ضریح

سؤال: برخی از زوّار اصرار دارند که دست خود را به ضریح حرم مطهر برسانند حتی اگر جمعیت زیادی اطراف ضریح باشد، آیا این کار صحیح است؟ معظم له چه توصیه‌ای برای این اشخاص دارید؟

پاسخ: بهتر است اصراری بر این کار نداشته باشند.

۱۰۷. گرانی در ایام زیارت اربعین

سؤال: چرا با گرانی‌هایی که در آستانه و ایام اربعین رخ می‌دهد، مانند کرایه اتوبوس یا هزینه ویزا و پاسپورت، برخورد نمی‌شود؟ مرجع عالی قدر! اقدامی کنید!

پاسخ: شکی نیست که دولت باید تا آنجا که ممکن است رعایت حال زوّار را بنماید، اما توجه داشته باشید که زیارت اربعین هزینه‌های زیادی نیز برای دولت دارد.

۱۰۸. ویژگی‌های مجالس عزاداری

سؤال: عزاداری مطلوب برای اهل بیت علیهم‌السلام چه ویژگی‌هایی دارد؟

پاسخ: در این مراسم قبل از هر چیز باید خطبای محترم و مدّاحان عزیز، اهداف سالار شهیدان علیه‌السلام و یاران شجاعش را از

این قیام خونین تشریح کنند، سپس به سوگواری بپردازند، و عزاداری‌ها باید به همان شکل سنتی و خالی از پیرایه و با خلوص نیت انجام شود.

ولی عزاداران محترم (خطبا و مداحان و آحاد مردم سوگوار) باید از سه کار پرهیز کنند:

الف) کلمات غلوآمیز که ائمه هدی علیهم‌السلام یا بزرگان شهدا را هم‌ردیف خداوند قرار می‌دهد. ب) اعمالی که سبب وهن مذهب در نظر دوست و دشمن می‌شود. ج) رسانیدن آسیب جدی به بدن. و سزاوار است مدّاحان عزیز مانند خطبای محترم، دوره آموزشی داشته باشند و از روش‌های سنتی پیروی کنند.

۱۰۹. توصیه معظم له به عزاداران

سؤال: شکی نیست که عزاداری برای حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام مایه افتخار همه ما شیعیان است، ولی بعضی درباره نحوه عزاداری سؤالاتی می‌کنند و گروهی از دشمنان سعی می‌نمایند با شایعه پراکنی، میان عزاداران اختلاف ایجاد کنند. تقاضا می‌شود به‌طور شفاف نحوه عزاداری آن سرور آزادگان را برای ما روشن فرمایید.

پاسخ: به یقین مراسم باعظمت حسینی از افضل شعائر اسلامی است که از ائمه اهل بیت علیهم‌السلام به ما رسیده و شاید هنوز زود است که عظمت عاشورای حسینی را درک نماییم و به عمق آن برسیم.

این مراسم در طول تاریخ، حافظ مذهب ما بوده است. پیروزی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و پیروزی حزب الله در جنوب لبنان و موفقیت بزرگ شیعیان عراق، همه در سایه آن صورت گرفت و اگر این عاشوراها و عزاداری‌ها نبود امروز ایران، عراق و لبنان رنگ دیگری داشتند.

جاذبه این مراسم به قدری است که هر سال، جمعیت چندین میلیونی زائران حسینی در اربعین در تاریخ کربلا ثبت می‌شود. اینجانب هنگامی که صحنه تکان دهنده حرکت زوار را دیدم که با پای برهنه و همراه کودکان خردسال و شیرخوار به سوی آن مقصد عاشقان در حرکت‌اند، آرزو کردم که ای کاش من نیز در میان آنها بودم.

به همین دلیل دشمنان می‌کوشند آن را تضعیف یا کم‌رنگ کنند یا با خرافات بیامیزند و از عظمت آن بکاهند، که در این راستا لازم می‌دانم همه عزیزان را به نکات زیر توجه دهم:

۱. ما در زمانی زندگی می‌کنیم که بیش از هر زمان دیگر، به وحدت و آرامش نیاز داریم. کشورهای اروپایی دست به دست هم داده‌اند که به ساحت قدس پیامبر اسلام ﷺ اهانت کنند. اسرائیل پیوسته مسلمانان فلسطین را به خاک و خون می‌کشد و با کمک آمریکا، برای نابودی حزب الله در لبنان نقشه طرح می‌کند.

در عراق، همه روزه برادران و خواهران ما به دست وهابیان

متعصّب شهید می‌شوند و ابرقدرت‌ها برضد کشور ما، تنها حکومت اسلامی شیعه در جهان، شب و روز توطئه می‌کنند.

کدام عقلی اجازه می‌دهد که در چنین شرایطی به شایعات دامن بزنیم و اختلاف تازه‌ای بیفکنیم و آب به آسیاب دشمن بریزیم و از مقابله با آن خطرات عظیم دور بمانیم؟

۲. البته به کوری چشم دشمنان، مراسم عزاداری باید با شور و شکوه هرچه تمام‌تر و در اوج عظمت و هر سال بهتر از سابق برگزار شود و هر کاری که عظمت این مراسم را مخدوش می‌کند محکوم گردد. محال است کسی شیعه باشد و خواهان عظمت این مراسم نباشد. اما نحوه عزاداری‌ها، باید به همان صورت سنتی و براساس دستورات ائمه هدی علیهم‌السلام با راهنمایی علمای محترم بلاد صورت گیرد و پرچم‌های حسینی همه جا در اهتزاز باشد. دسته‌جات سینه‌زنی و زنجیرزنی با نظم و شکوه، در هر کوی و برزن به راه افتد، ولی مراقب باشند افراد ناآگاه تعبیرات کفرآمیز و آمیخته با غلو بر زبان جاری نکنند و عزاداران آسیب جدی به بدن خود نرسانند و کاری که در نظر عموم مردم موجب وهن مذهب است انجام ندهند تا بهانه به دست دشمن نیفتد و بدخواهان مایوس شوند.

۳. سزاوار است خطبای محترم در خطابه‌های خود و مدّاحان عزیز در اشعار حماسی و شورانگیز خویش، برای وحدت صفوف بکوشند و اهداف سید مظلومان و سالار شهیدان را که «دادن آگاهی

به مردم و نشر احکام قرآن، کسب عزّت، شرف، آزادی، امر به معروف و مبارزه با ظلم و فساد» است، روشن سازند، و چه خوب است که این اهداف با شواهد تاریخی در کتب درسی مدارس و دانشگاه‌ها ثبت شود و جوانان عزیز، مصداق زنده «عارفاً بحقّه» گردند.

۴. اینجانب به سهم خود از تمام کسانی که در این دو ماه عزیز دستجات و مجالس حسینی را با روش‌های مختلف گرم نگاه می‌دارند و در این راه زحمت‌ها می‌کشند تشکر می‌کنم و سربلندی ملت عزیزمان را در سایه لطف خداوند و زیر لوای پرافتخار سالار شهیدان و توجّهات و عنایات حضرت ولی عصر - ارواحنا فداه - از خداوند متعال خواهانم و از همه می‌خواهم که مراقب باشند کاری انجام نشود که عظمت مراسم عزاداری بسیار باشکوه امسال، با دامن زدن به اختلافات، تلخ گردد و دشمنان ما شاد شوند.

۱۱۰. توصیه به مداحان

سؤال: چه توصیه‌ای به مدّاحان در مورد کیفیت اشعار، نوحه‌ها و مدیحه‌سرایی مناسب شئون اهل بیت علیهم‌السلام دارید؟

پاسخ: عزاداری ائمه اطهار علیهم‌السلام، به ویژه خامس آل عبا علیهم‌السلام، از افضل قربات است، و سرودن و خواندن اشعاری که حاکی از مظلومیت و زحمات و فداکاری آن حضرات باشد کار بسیار خوبی است، ولی باید از هرگونه کاری که باعث هتک حرمت آن

بزرگواران می‌شود و موجب وهن مذهب در نظر دیگران می‌گردد و یا به بدن آسیب می‌رساند پرهیز شود. همچنین تعبیراتی که در عرف، توهین‌آمیز است، مانند نسبت دادن سگ به خود، یا صدای حیوانات در آوردن، هیچ‌کدام مناسب مجالس عزاداری نیست. باید به همه نصیحت کنند که از این امور، که باعث وهن این مراسم بزرگ می‌شود و موجب ناراحتی حضرت بقیة الله - عجل الله تعالی فرجه الشریف - می‌گردد، پرهیز کنند.

بیانیه‌های اربعین

۱۱۱. خطاب به مردم عراق

اربعین در کربلا، پایگاه ایثار و حریت و شهادت، در طول تاریخ کربلا بی‌نظیر است و اجتماع پرشور و باشکوه آن غیر قابل توصیف است. در این اربعین مسلمانان غیور از سراسر عراق از مرد و زن و کودک و جوان، علاقه مذهبی و عشق خود را به امام حسین علیه السلام به نمایش گذاشته و دوست و دشمن را به حیرت انداخته‌اند. آفرین بر شما فرزندان عراق، فرزندان اسلام و فرزندان باوفای سالار شهیدان امام حسین علیه السلام.

به یقین این اجتماع پرشور شما دلیل بر وحدت صفوف و نشانه بیداری روح حریت و اخوت اسلامی شماست و موجب یأس دشمن از سیطره بر کشور عزیز عراق است. بحمدالله ملت مسلمان

عراق بعد از ده‌ها سال حکومت جبار و بی‌رحم بعثیان، آزادی خود را بازیافت.

ضمن تبریک این آزادی امیدواریم به هوش باشند تا اجانب و بیگانگان یا عوامل آنها بر جای جباران سابق ننشینند، و حکومتی آزاد و مستقل در سایه ارزش‌های اسلامی و روحانیت عزیز عراق به دست فرزندان غیور این آب و خاک تشکیل شود، همان‌گونه که امیدواریم حوزه علمیه نجف اشرف، شوکت خود را در سایه مراجع معظم نجف و علما و فضلاء آن بازیابد و همچون سابق نورافشانی کند. دعای همه ما بدرقه راه شما، و پیروزی شما را از خداوند بزرگ خواهانیم.

۱۱۲. در آستانه اربعین

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی در تاریخ ۱۳۹۳/۹/۱۹ در ابتدای درس خارج فقه خود در مسجد اعظم قم گفتند: پیامبر اسلام می‌فرماید: کسی که بابتی از علم را فراگیرد تا اسلام را زنده کند، بین او و انبیای الهی در بهشت تنها یک درجه تفاوت است. این حدیث مطالب بسیاری به ما می‌آموزد، از جمله این که اسلام گاهی در معرض خطر قرار می‌گیرد، در این هنگام عالمان دین باید قیام کنند و با علم خود برای نجات اسلام بکوشند.

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی با بیان این که امروز

اسلام از داخل و خارج در معرض خطر است، تصریح کردند: در کدام زمان این همه شبکه‌ها، ماهواره‌ها، رسانه‌ها و فضاهای مجازی این‌گونه بر ضد اسلام فعالیت و تبلیغ می‌کردند؟ در حال حاضر شب و روز هزاران رسانه و سایت بر ضد اسلام تبلیغ می‌کنند و در چنین شرایطی باید بدانیم که ما نیز وظایفی داریم.

اسلام این ظرفیت را دارد که با تبلیغ معارفش در هر زمانی زنده باشد، اما مدافعان و مبلغانی می‌خواهد که بتوانند در هر زمانی اسلام را احیا کنند. امروز، اسلام - اعم از اصول و فروع دین و اخلاق - در معرض هجوم دشمنان است، در چنین شرایطی علما، فضلا و افرادی که توان تبلیغ دارند، باید در احیای دین بکوشند.

معظم له افزودند: برخی می‌گویند با توجه به حجم زیاد تبلیغات دشمن، تأثیر چندانی ندارد، اما ما معتقدیم تأثیر درجاتی دارد و روایات دینی تأکید می‌کند که اگر بدعتی ظاهر شد، بر علمای دین واجب است که علم‌شان را ظاهر کنند و به دفاع از دین پردازند.

البته ما معتقدیم که امروز گوش شنوا برای شنیدن اسلام و معارف غنی آن فراوان است، بر فرض که این‌گونه نباشد، باید سکوت را شکست و جواب شبهات را داد.

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی نسبت به بروز انحرافات در عزاداری‌ها هشدار دادند: برخی بدعت‌ها به عزاداری امام حسین علیه السلام نیز سرایت کرده است؛ برای اصلاح این وضعیت باید عزاداری‌ها را به همان شکل سنتی و اصیل حفظ کرد.

ایشان در بخش دیگری از سخنان خود، شکوه راهپیمایی اربعین حسینی زائران اباعبدالله علیه السلام را مورد توجه قرار دادند و با بی نظیر خواندن آن فرمودند: سوگواران حضرت سیدالشهداء علیه السلام از نجف و دیگر نقاط با پای پیاده به سمت کربلای معلی در حرکت هستند و غوغای عجیبی به پا کرده اند و باید این را حفظ کرد.

مراقب باشیم مبادا کسانی با بدعت‌ها و برنامه‌های نادرست خود این عظمت و شکوه را زیر سؤال ببرند. مراسم سوگواری امام حسین علیه السلام سرمایه بزرگی است که از آن می‌توان بسیار استفاده کرد؛ ما به چنین سرمایه‌ای افتخار می‌کنیم و معتقدیم که باید با تمام وجود از آن حراست و پاسداری کرد.

بخش دوم:

چهل حدیث در مورد امام حسین علیه السلام

۳۰ حدیث از منابع شیعه

۱۰ حدیث از منابع اهل سنت

فضایل زیارت امام حسین علیه السلام در منابع شیعه

۱. زائر اهل بیت علیهم السلام زائر خداست

عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَا لِمَنْ زَارَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ كَمَنْ زَارَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فَوْقَ عَرْشِهِ قَالَ قُلْتُ فَمَا لِمَنْ زَارَ أَحَدًا مِنْكُمْ قَالَ كَمَنْ زَارَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله.

زید شحام از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که زائر ما اهل بیت، مانند کسی است که رسول الله صلى الله عليه وآله را زیارت کرده باشد و زائر رسول الله صلى الله عليه وآله زائر خدا در عرش اوست.^۱

۲. وفا کردن به عهد با زیارت قبور ائمه علیهم السلام

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْوُشَاءِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام يَقُولُ إِنَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَشِيعَتِهِ وَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَحُسْنِ الْأَدَاءِ زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِي زِيَارَتِهِمْ وَتَصَدِيقًا بِمَا رَغَبُوا فِيهِ كَانَتْ أَمَّتُهُمْ شُفَعَاءُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

۱. الکافی، ج ۴، ص ۵۸۵، ح ۵.

از حسن بن علی الوشاء روایت شده که گفت: از حضرت ابی الحسن الرضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: همانا برای هر امامی عهدی است بر گردن دوستان و شیعیان خود، و زیارت قبور ائمه، تمام کردن وفا به عهد، و نیکو ادا کردن حق ایشان است، پس هر کس ایشان را از روی میل و رغبت در زیارت ایشان و از روی تصدیق کردن به آنچه ایشان خواستند، زیارت کند، از کسانی باشد که امامان ایشان در روز قیامت شفیعان آنان باشند.^۱

۳. زائر اهل بیت علیهم السلام، زائر پیامبر صلی الله علیه و آله

عَنْ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَا لِمَنْ زَارَ أَحَدًا مِنْكُمْ قَالَ كَمَنْ زَارَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله.

از امام صادق علیه السلام سؤال شد: ثواب کسی که یکی از شما اهل بیت را زیارت کند چیست؟ حضرت فرمودند: مانند این است که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده است.^۲

۴. زیارتی بهتر از حج

عَنْ ابْنِ أَبِي يَعْقُوبٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ وَاللَّهِ لَوْ أَنِّي حَدَّثْتُكُمْ فِي فَضْلِ زِيَارَتِهِ لَتَرَكْتُمْ الْحَجَّ رَأْسًا وَ مَا حَجَّ أَحَدٌ وَيُحَكُّ أَمَا عَلِمْتُمْ أَنَّ

۱. عیون أخبار الرضا، ج ۲، ص ۲۶۰، ح ۲۴.

۲. تهذیب الأحکام، ج ۶، ص ۷۹.

اللَّهُ سُبْحَانَهُ اتَّخَذَ كَرْبَلَاءَ حَرَمًا آمِنًا مُبَارَكًا قَبْلَ أَنْ يَتَّخِذَ مَكَّةَ حَرَمًا قَالَ
ابْنُ أَبِي يَعْفُورٍ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَى النَّاسِ حِجَّ الْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرْ زِيَارَةَ قَبْرِ
الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ وَإِنْ كَانَ كَذَلِكَ فَمَا هَذَا شَيْءٌ جَعَلَهُ اللَّهُ هَكَذَا أَمَا سَمِعْتَ
قَوْلَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام إِنَّ بَاطِنَ الْقَدَمِ أَحَقُّ بِالْمَسْحِ مِنْ ظَاهِرِ الْقَدَمِ وَلَكِنَّ
اللَّهَ فَرَضَ هَذَا عَلَى الْعِبَادِ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْأَحْرَامَ لَوْ كَانَ فِي الْحَرَمِ كَانَ
أَفْضَلَ لِأَجْلِ الْحَرَمِ وَلَكِنَّ اللَّهَ صَنَعَ ذَلِكَ فِي غَيْرِ الْحَرَمِ.

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: به خدا قسم! اگر درباره
فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام با شما سخن می‌گفتم، بی‌تردید حج
را رها می‌کردید و هیچ‌کدام از شما حج نمی‌رفت! مگر نمی‌دانی که
خداوند سبحان قبل از اینکه مکه را حرم خود بگیرد، کربلا را حرم
امن و مبارک خود گرفت؟ ابن ابی‌یعفور عرضه داشت: خداوند
حج بیت الله را بر مردم واجب نمود در حالی که سخنی از زیارت
امام حسین علیه السلام نیاورد. حضرت فرمودند: اگر چه همین طور است،
چرا که این چیزی است که خداوند آن را چنین قرار داده است، اما
آیا کلام امیرالمؤمنین علیه السلام را نشنیده‌ای که فرمود: همانا کف پا (باطن
قدم) به مسح کشیدن، سزاوارتر از روی پاست، ولی خداوند مسح
ظاهر پا را بر بندگان واجب نموده است! آیا نمی‌دانی که احرام
بستن اگر در حرم بود، بهتر بود؟ اما خداوند احرام بستن را در غیر
حرم مفروض نمود.^۱

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۵۱۴.

۵. اگر مردم می دانستند...

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي زِيَارَةِ الْحُسَيْنِ عليه السلام مِنَ الْفَضْلِ لَمَاتُوا شَوْقًا وَ تَقَطَّعَتْ أَنْفُسُهُمْ عَلَيْهِ حَسْرَاتٍ قُلْتُ وَمَا فِيهِ قَالَ مَنْ زَارَهُ شَوْقًا إِلَيْهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ وَأَلْفَ عُمْرَةٍ مَبْرُورَةٍ وَأَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ مِنْ شُهَدَاءِ بَدْرٍ وَأَجْرَ أَلْفِ صَائِمٍ وَ ثَوَابِ أَلْفِ صَدَقَةٍ مَقْبُولَةٍ وَ ثَوَابِ أَلْفِ نَسَمَةٍ أُرِيدَ بِهَا وَجْهُ اللَّهِ.

محمد بن مسلم از امام باقر عليه السلام روایت کرده که فرمود: اگر مردم می دانستند زیارت امام حسین عليه السلام چقدر فضیلت و ثواب دارد، از شوق می مردند و نفس هایشان از روی حسرت بند می آمد. پرسیدم: چقدر فضیلت دارد؟ حضرت فرمودند: هر کس امام حسین عليه السلام را از روی اشتیاقی که به او دارد زیارت کند، خداوند برایش هزار حج مقبول و هزار عمره مبروره و اجر هزار شهید از شهدای بدر و اجر هزار روزه دار و ثواب هزار صدقه قبول شده و ثواب آزاد کردن هزار بنده را که مراد از آن رضای خدا باشد، می نویسد.^۱

۶. برکت در روزی و طول عمر

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ مُرُوا شِيعَتَنَا بِزِيَارَةِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عليه السلام فَإِنَّ إِثْبَانَهُ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ وَيَمُدُّ فِي الْعُمُرِ وَيَدْفَعُ مَدَافِعَ الشُّوْءِ.

امام باقر عليه السلام فرمودند: شیعیان ما را به زیارت امام حسین عليه السلام امر

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۵۳.

کنید، چرا که زیارتش روزی را افزون می‌کند و عمر را طولانی می‌گرداند و بلاها و بدی‌ها را دفع می‌کند.^۱

۷. زیارتی برابر با هزار حج و عمره مقبول

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ رضی الله عنه قَالَ مَنْ زَارَ الْحُسَيْنَ رضی الله عنه لَيْلَةَ النُّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ وَ مَنْ زَارَهُ يَوْمَ عَرَفَةَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَجَّةٍ مُتَقَبَّلَةٍ وَ أَلْفَ عُمْرَةٍ مَبْرُورَةٍ وَ مَنْ زَارَهُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَكَأَنَّمَا زَارَ اللَّهَ فَوْقَ عَرْشِهِ.

امام باقر رضی الله عنه فرمودند: کسی که در شب نیمه شعبان امام حسین رضی الله عنه را زیارت کند خداوند گناهی را که او از پیش فرستاده و نیز گناهی را که می‌فرستد می‌آمرزد (گناهان گذشته و آینده او) و هرکس او را در روز عاشورا زیارت کند، خداوند هزار حج مقبول و هزار عمره مبرور برایش می‌نویسد، و هرکس او را در روز عاشورا زیارت کند، مانند این است که خداوند را در بالای عرش او زیارت کرده است.^۲

۸. مصافحه با صد و بیست هزار پیامبر

عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُصَافِحَهُ مِائَةٌ

۱. تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۴۲.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۶۹.

أَلْفَ نَبِيٍّ وَعَشْرُونَ أَلْفَ نَبِيٍّ فَلْيَزُرْ قَبْرَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ فِي النُّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَإِنَّ أَرْوَاحَ النَّبِيِّينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَسْتَأْذِنُ اللَّهَ فِي زِيَارَتِهِ فَيُؤَدِّنُ لَهُمْ.

امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس دوست دارد صدوبیست هزار پیامبر با او مصافحه کنند، قبر امام حسین علیه السلام را در نیمه شعبان زیارت کند، چرا که ارواح پیامبران در مورد زیارت امام حسین علیه السلام از خداوند اذن می‌گیرند و به ایشان اذن داده می‌شود.^۱

۹. امرزش به برکت زیارت قبر امام حسین علیه السلام

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ وَفِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ نَادَى مُنَادٍ تِلْكَ اللَّيْلَةَ مِنْ بَطْنَانِ الْعَرْشِ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ غَفَرَ لِمَنْ أَتَى قَبْرَ الْحُسَيْنِ علیه السلام فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ.

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: هنگامی که شب قدر فرا رسد، شبی که در آن، کارهای مصلحت‌آمیز بندگان توزیع می‌شود، از سوی عرش ندا می‌آید: هر کس در این شب به زیارت قبر امام حسین علیه السلام برود، خداوند تعالی او را می‌آمرزد.^۲

۱۰. شروع مغفرت الهی با اولین گام‌های زائر

عَنْ بَشِيرِ الدَّهَّانِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ لَيُخْرَجُ إِلَى قَبْرِ

۱. تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۴۸.

۲. همان، ص ۴۹.

الْحُسَيْنِ علیه السلام فَلَهُ إِذَا خَرَجَ مِنْ أَهْلِهِ بِأَوَّلِ خُطْوَةٍ مَغْفِرَةٌ ذُنُوبِهِ - ثُمَّ لَمْ يَزَلْ يُقَدِّسُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَتَّى يَأْتِيَهُ فَإِذَا أَتَاهُ نَاجَاهُ اللَّهُ تَعَالَى فَقَالَ عَبْدِي سَلْنِي أُعْطِكَ اذْعُنِي أُجِيبَكَ اطْلُبْ مِنِّي أُعْطِكَ سَلْنِي حَاجَةً أَقْضِيهَا - أَقْضِيهَا - لَكَ قَالَ وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام وَحَقَّ عَلَيَّ اللَّهُ أَنْ يُعْطِيَ مَا بَدَل.

بشیر بن دهان از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «زائر قبر حسین علیه السلام با اولین گامی که برمی دارد و از اهل بیتش جدا می شود، مغفرت گناهانش آغاز می گردد، سپس پیوسته با قدم هایی که برمی دارد پاک تر می شود تا به قبر آن حضرت برسد، هنگامی که نزد قبر مطهر آمد، خداوند سبحان می فرماید: «بنده من! از من طلب کن تا عطایت کنم، دعا کن تا به اجابت رسانم» و بر خداست که آنچه را بنده اش در این راه بذل کرده، به او برگرداند»^۱.

۱۱. انجام صلۀ رسول الله صلی الله علیه و آله

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام مَنْ أَتَى قَبْرَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام فَقَدْ وَصَلَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَوَصَلْنَا - وَحَرَمَتْ غَيْبَتُهُ وَحَرَمَ لَحْمُهُ عَلَى النَّارِ وَأَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَعَشَرَ أَلْفِ مَدِينَةٍ لَهُ فِي كِتَابٍ مَحْفُوظٍ وَكَانَ اللَّهُ لَهُ مِنْ وَرَاءِ حَوَائِجِهِ وَحِفْظٍ فِي كُلِّ مَا حَلَفَ وَ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاهُ وَأَجَابَهُ فِيهِ إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَهُ وَإِمَّا أَنْ يُؤَخِّرَهُ لَهُ.

یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که فرمود:

۱. کامل الزیارات، ص ۱۳۲.

«کسی که به زیارت قبر ابی عبدالله علیه السلام برود رسول الله صلی الله علیه و آله و ما زیارت نموده است غیبت کردن در پشت سر او حرام و گوشتش بر آتش جهنم نیز حرام می شود و در ازای هر درهمی، ده هزار درهم برایش ثواب نوشته می شود و خداوند پشتیبان او در رفع نیازها و حفظ آنچه (از مال و فرزند و عیال) بر جای گذاشته، می باشد و هر حاجتی از خدا بخواهد دیر یا زود برآورده می سازد».^۱

۱۲. دعای پیامبر و اهل بیت علیهم السلام نثار زائر قبر امام حسین علیه السلام

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ قَالَ لِي يَا مُعَاوِيَةُ لَا تَدْعُ زِيَارَةَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ علیه السلام لَخَوْفٍ فَإِنَّ مَنْ تَرَكَ زِيَارَتَهُ رَأَى مِنَ الْحُسْرَةِ مَا يَتَمَنَّى أَنْ قَبْرُهُ كَانَ عِنْدَهُ أَمَا تَحِبُّ أَنْ يَرَى اللَّهُ شَخْصَكَ وَ سَوَادَكَ فِيمَنْ يَدْعُو لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله وَ عَلِيٌّ وَ فَاطِمَةُ وَ الْأَئِمَّةُ علیهم السلام.

امام صادق علیه السلام به یکی از اصحاب خود فرمودند: به دلیل ترس و وحشت، زیارت قبر حضرت امام حسین علیه السلام را ترک مکن، زیرا کسی که زیارت آن حضرت را ترک کند چنان حسرتی بخورد که آرزو نماید قبر آن حضرت نزد او باشد و بتواند زیاد به زیارتش برود، آیا دوست داری که خدا تو را در زمره کسانی ببیند که

۱. کامل الزیارات، ص ۱۱۷.

حضرت رسول صلی الله علیه و آله و حضرات علی و فاطمه و ائمه علیهم السلام در حقشان دعا فرموده اند؟^۱

۱۳. فریضه بودن زیارت قبر آن حضرت علیه السلام

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ علیه السلام قَالَ مُرُوا شِيعَتَنَا بِزِيَارَةِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ علیه السلام فَإِنَّ إِثْبَانَهُ مُفْتَرَضٌ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ يُعْرِئُ لِلْحُسَيْنِ بِالْإِمَامَةِ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

امام باقر علیه السلام فرمود: شیعه ما را به زیارت قبر حسین علیه السلام امر کنید، زیرا زیارت او بر هر مؤمنی که به امامت حسین علیه السلام از جانب خدای عزوجل اقرار دارد، واجب است.^۲

۱۴. ثواب زیارت با معرفت

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام فِي حَدِيثٍ قَالَ وَمَنْ زَارَ قَبْرَ الْحُسَيْنِ علیه السلام عَارِفًا بِحَقِّهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ ثَوَابَ أَلْفِ حَجَّةٍ مَقْبُولَةٍ وَغَفَرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

امام صادق علیه السلام فرمود: هر که قبر حسین علیه السلام را با معرفت به حق او زیارت کند، خدا برای او ثواب هزار حج قبول شده را می نویسد و گناهان گذشته و آینده اش را می آمرزد.^۳

۱. کامل الزیارات، ص ۱۱۶.

۲. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۴۳ و ۴۴۴.

۳. همان، ص ۴۴۵ و ۴۴۶.

۱۵. زیارتی برتر از بیست عمره و حج

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ زِيَارَةُ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَعْدِلُ عِشْرِينَ حَجَّةً وَأَفْضَلُ مِنْ عِشْرِينَ عُمْرَةً وَحَجَّةً.

امام صادق علیه السلام فرمود: زیارت قبر حسین علیه السلام در نزد خدا با بیست حج برابر است، بلکه از بیست عمره و حج نیز برتر است.^۱

۱۶. ضمانت امیرالمؤمنین علیه السلام برای برآورده شدن حوائج زائر قبر

امام حسین علیه السلام

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ إِنَّ لِيهِ مَلَائِكَةً مُوَكَّلِينَ بِقَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِذَا هَمَّ الرَّجُلُ بِزِيَارَتِهِ فَاعْتَسَلَ نَادَاهُ مُحَمَّدٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا وَفَدَ اللَّهُ أَبْشِرُوا بِمُرَافَقَتِي فِي الْجَنَّةِ وَ نَادَاهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَا ضَامِنٌ لِقَضَاءِ حَوَائِجِكُمْ وَ دَفْعَةِ الْبَلَاءِ عَنْكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ ثُمَّ اكْتَفَتْهُمْ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ أَيْمَانِهِمْ وَ عَنْ شَمَائِلِهِمْ حَتَّى يَنْصَرِفُوا إِلَى أَهَالِيهِمْ.

امام صادق علیه السلام می فرماید: خداوند تبارک و تعالی فرشتگانی را موکل قبر مطهر حضرت امام حسین علیه السلام قرار داده، هر گاه شخصی قصد زیارت آن جناب را نموده و غسل کند، حضرت محمد صلی الله علیه و آله خطاب به وی می فرماید: «ای مسافران خدا! بشارت باد شما را به اینکه در بهشت همراه من هستید» و بعد از آن، امیرالمؤمنین علیه السلام

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۴۶.

خطاب به آنها می‌فرماید: من ضامن حاجت‌های شما و دفع بلا از شما در دنیا و آخرت هستم». بعد از آن فرشتگان در اطراف آنها قرار می‌گیرند تا زمانی که نزد خانواده خود بازگردند.^۱

۱۷. زائر قبر آن حضرت زیر پرچمش به بهشت می‌رود

عَنْ أَبِي أُسَامَةَ زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ أَتَى قَبْرَ الْحُسَيْنِ عليه السلام تَشَوُّقًا إِلَيْهِ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْأَمِينِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأُعْطِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ وَكَانَ تَحْتَ لَوَاءِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ فَيُسَكِّنَهُ فِي دَرَجَتِهِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.

امام صادق علیه السلام فرمودند: کسی که از روی شوق و ذوق به زیارت قبر حضرت حسین بن علی علیه السلام برود، روز قیامت خداوند متعال او را از آمینین می‌نویسد و کتابش (نامه اعمال او) را به دست راستش می‌دهد و در زیر پرچم حسین علیه السلام است تا داخل بهشت شود، سپس حق تعالی او را در درجه و مرتبه خود مکان می‌دهد. به درستی که خداوند متعال شنوا و داناست.^۲

۱۸. زائر قبر امام حسین علیه السلام بنده گرامی خدا

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ مَنْ أَتَى قَبْرَ الْحُسَيْنِ عليه السلام شَوْقًا إِلَيْهِ كَانَ مِنْ

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۸۴ و ۴۸۵.

۲. همان، ص ۴۹۷.

عِبَادِ اللَّهِ الْمُكْرَمِينَ وَكَانَ تَحْتَ لِوَاءِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتَّى يُدْخِلَهُمَا الْجَنَّةَ جَمِيعًا.

امام صادق علیه السلام فرمودند: کسی که از روی شوق و ذوق به زیارت قبر حضرت حسین بن علی علیه السلام برود از بندگان گرامی خدا خواهد بود و در زیر پرچم حسین علیه السلام است تا داخل بهشت شود.^۱

۱۹. مباحث خداوند به زائران قبر امام حسین علیه السلام

عَنْ ذَرِيحِ الْمُحَارِبِيِّ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا أَلْقَى مِنْ قَوْمِي وَمِنْ بَنِي إِذَا أَنَا أَحْبَبْتُهُمْ بِمَا فِي إِيْتَانِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ الْخَيْرِ إِنَّهُمْ يُكْذِبُونَنِي وَيَقُولُونَ إِنَّكَ تَكْذِبُ عَلَيَّ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ يَا ذَرِيحُ دَعِ النَّاسَ يَذْهَبُونَ حَيْثُ شَاءُوا وَاللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَيُبَاهِي بِزَائِرِ الْحُسَيْنِ وَالْوَافِدِ يَفِدُهُ الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَحَمَلَةُ عَرْشِهِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَقُولُ لَهُمْ - أَمَا تَرَوْنَ زُورَاقَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ أَتَوْهُ شَوْقًا إِلَيْهِ وَإِلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ أَمَا وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَعَظَمَتِي لِأُوجِبَنَّ لَهُمْ كَرَامَتِي وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّتِي الَّتِي أَعَدْتُهَا لِأَوْلِيَائِي وَلِأَنْبِيَائِي وَرُسُلِي يَا مَلَائِكَتِي هَؤُلَاءِ زُورَاقُ الْحُسَيْنِ حَبِيبِ مُحَمَّدٍ رَسُولِي وَمُحَمَّدُ حَبِيبِي وَمَنْ أَحَبَّنِي أَحَبَّ حَبِيبِي وَمَنْ أَحَبَّ حَبِيبِي أَحَبَّ مَنْ يُحِبُّهُ وَمَنْ أَبْغَضَ حَبِيبِي أَبْغَضَنِي وَمَنْ أَبْغَضَنِي كَانَ حَقًّا عَلَيَّ أَنْ أُعَذِّبَهُ بِأَشَدِّ عَذَابِي وَأُخْرِقَهُ بِحَرِّ نَارِي وَأَجْعَلَ جَهَنَّمَ مَسْكَنَهُ وَمَأْوَاهُ وَأُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ.

ذریح محاربی، می گوید: محضر مبارک حضرت ابی عبداللّه علیه السلام عرض کردم: از خویشاوندان و فرزندانم کسی را ملاقات نکردم، مگر وقتی که اجر و ثواب زیارت قبر حضرت امام حسین علیه السلام را به آن‌ها گفتم، اما مرا تکذیب کرده و گفتند: تو بر حضرت جعفر بن محمد علیه السلام دروغ بسته و این سخن را از خود می‌گویی! حضرت فرمودند:

ای ذریح! مردم را رها کن که هر کجا می‌خواهند بروند. به خدا قسم! حق تعالی به زائران امام حسین علیه السلام مباحات کرده و افتخار می‌نماید و مسافر و زائر را فرشتگان مقرب خدا و حاملین عرش رهبری می‌کنند، حتی حق تعالی به فرشتگان می‌فرماید:

آیا زوّار حسین بن علی را می‌بینید که از روی شوق و محبت به او و علاقه به فاطمه، دختر رسول اللّه به زیارت آمده‌اند؟ به عزّت و جلال و عظمت قسم! کرامت خویش را بر ایشان واجب کرده‌ام و آن‌ها را حتماً به بهشتی که برای دوستان و انبیا و رسل و فرستادگانم آماده کرده‌ام داخل می‌کنم.

ای فرشتگان من! ایشان زوّار قبر حسین، حبیب محمد، رسول من بوده و محمد حبیب من است و کسی که من را دوست داشته باشد حبیب من را نیز دوست می‌دارد و کسی که حبیب من را دوست داشته باشد دوست دار حبییم را نیز دوست دارد و کسی که نسبت به حبیب من بغض دارد به من نیز بغض می‌ورزد و کسی که

به من بغض می‌ورزد بر من واجب است که به اشد عذاب، عذابش نموده و با آتش دوزخ او را بسوزانم و جهنم را مسکن و مکانش قرار داده و وی را چنان عذابی کنم که احدی از اهل عالم را آن طور عذاب نکرده باشم.^۱

۲۰. نجات از فزع اکبر

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَنْ زَارَ قَبْرَ الْحُسَيْنِ عليه السلام لِلَّهِ وَ فِي اللَّهِ أَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ وَ أَمَنَهُ يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ وَ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ.

امام صادق عليه السلام فرمودند: کسی که قبر حضرت امام حسین عليه السلام را قربت الی الله و برای خدا زیارت کند، حق تعالی او را از آتش جهنم آزاد نموده و روز فزع اکبر او را در امان قرار می‌دهد، و او حاجتی از حوائج دنیا و آخرت را از خداوند نمی‌خواهد، مگر این که باری تعالی به وی اعطا می‌فرماید.^۲

۲۱. برترین اعمال

عَنْ أَبِي حَدِيجَةَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَا يَبْلُغُ مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ أَفْضَلُ مَا يَكُونُ مِنَ الْأَعْمَالِ.

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۹۷ و کامل الزیارات، ص ۱۴۴.

۲. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۹۹.

از محضر مبارک امام صادق علیه السلام سؤال شد: از زیارت قبر حضرت امام حسین علیه السلام چه چیزی نصیب ما می‌شود؟ حضرت فرمودند: برترین اعمال.^۱

۲۲. اثر خسارت بار ترک زیارت آن حضرت

عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ أَتَى عَلَيْهِ حَوْلَ لَمْ يَأْتِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ علیه السلام نَقَصَ اللَّهُ مِنْ عُمْرِهِ حَوْلًا وَ لَوْ قُلْتَ إِنَّ أَحَدَكُمْ يَمُوتُ قَبْلَ أَجَلِهِ بِثَلَاثِينَ سَنَةً لَكُنْتُ صَادِقًا وَ ذَلِكَ أَنَّكُمْ تَتْرَكُونَ زِيَارَتَهُ فَلَا تَدْعُوهَا يَمُدُّ اللَّهُ فِي أَعْمَارِكُمْ وَ يَزِيدُ فِي أَرْزَاقِكُمْ وَ إِذَا تَرَكَتُمْ زِيَارَتَهُ نَقَصَ اللَّهُ مِنْ أَعْمَارِكُمْ وَ أَرْزَاقِكُمْ فَتَنَافَسُوا فِي زِيَارَتِهِ وَ لَا تَدْعُوا ذَلِكَ فَإِنَّ الْحُسَيْنَ ابْنَ عَلِيٍّ علیه السلام شَهِدَ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى وَ عِنْدَ رَسُولِهِ وَ عِنْدَ عَلِيٍّ وَ عِنْدَ فَاطِمَةَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ.

امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که سال بر او بگذرد و به زیارت قبر حضرت حسین بن علی علیه السلام نرود، خداوند تبارک و تعالی یک سال از عمرش کسر می‌کند و اگر بگوییم که برخی از شما سی سال قبل از اجل و عمر طبیعی از دنیا می‌روید، راست گفته‌ام، زیرا زیارت حسین علیه السلام را ترک می‌کنید، بنابراین زیارت آن حضرت را رها نکنید تا حق تعالی عمر شما را زیاد نموده و روزی‌تان را فراخ

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۵۰۰.

فرماید و بدانید که هر گاه زیارت آن جناب را ترک کنید شاهد شما نزد خدا و رسولش و نزد حضرت فاطمه و امیرالمؤمنین علیهم السلام است.^۱

۲۳. نقصان ایمان تارک زیارت قبر امام حسین علیه السلام

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ مَنْ لَمْ يَأْتِ قَبْرَ الْحُسَيْنِ علیه السلام حَتَّى يَمُوتَ كَانَ مُنْتَقِصَ الْإِيمَانِ الْمُتَقِصَ الدِّينِ إِنْ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ كَانَ دُونَ الْمُؤْمِنِينَ فِيهَا.
امام صادق فرمودند: کسی که در طول عمرش به زیارت قبر امام حسین علیه السلام نرود، دین و ایمانش ناقص بوده و اگر به بهشت رود، در مرتبه پایین تر از مؤمنین خواهد بود.^۲

۲۴. اشتیاق ملکوتیان به زیارت قبر امام حسین علیه السلام

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام يَقُولُ لَيْسَ شَيْءٌ فِي السَّمَاوَاتِ إِلَّا وَهُمْ يَسْأَلُونَ اللَّهَ أَنْ يَأْذَنَ لَهُمْ فِي زِيَارَةِ الْحُسَيْنِ علیه السلام فَوْجٌ يَنْزِلُ وَفَوْجٌ يَعْرُجُ.
امام صادق علیه السلام می فرمایند: هیچ چیزی در آسمانها نیست مگر اینکه از خداوند عزوجل درخواست دارد که به او اجازه دهد قبر

۱. تهذیب الأحکام، ج ۶، ص ۴۳.

۲. همان، ص ۴۵.

حضرت حسین علیه السلام را زیارت کند، لذا فوجی از آسمان به زیر آمده و به زیارت حضرتش رفته و فوجی از زیارت برگشته و به آسمان عروج می‌کنند.^۱

۲۵. باغی از باغ‌های بهشت

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام يَقُولُ إِنَّ لِمَوْضِعِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ علیه السلام حُرْمَةً مَعْرُوفَةً مَنْ عَرَفَهَا وَاسْتَجَارَ بِهَا أُجِبَ قُلْتُ فَصِفْ لِي مَوْضِعَهَا جَعَلْتُ فِدَاكَ قَالَ امْسَحْ مِنْ مَوْضِعِ قَبْرِهِ الْيَوْمَ خَمْسَةً وَعَشْرِينَ ذِرَاعاً مِنْ قُدَامِهِ وَ خَمْسَةً وَعَشْرِينَ ذِرَاعاً مِنْ عِنْدِ رَأْسِهِ وَ خَمْسَةً وَعَشْرِينَ ذِرَاعاً مِنْ نَاحِيَةِ رِجْلَيْهِ وَ خَمْسَةً وَعَشْرِينَ ذِرَاعاً مِنْ خَلْفِهِ وَمَوْضِعُ قَبْرِهِ مِنْ يَوْمِ دَفِنِ رَوْضَةِ مِنْ رِبَاضِ الْجَنَّةِ وَ مِنْهُ مِعْرَاجٌ يُعْرَجُ فِيهِ بِأَعْمَالِ زُورَاهِ إِلَى السَّمَاءِ فَلَيْسَ مَلَكٌ فِي السَّمَاءِ وَ لَا فِي الْأَرْضِ إِلَّا وَهُمْ يَسْأَلُونَ اللَّهَ فِي زِيَارَةِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ علیه السلام فَفَوْجٌ يَنْزِلُ وَ فَوْجٌ يُعْرَجُ.

امام صادق فرمودند: برای جای قبر حسین بن علی علیه السلام حریم معلومی است، کسی که آن را بداند و به آن پناهنده شود پناه داده می‌شود. (راوی می‌گوید:) محضرش عرضه داشتیم: فدایت شوم! مکان حریم قبر را برای من بیان فرماید:

حضرت فرمودند: از هر یک از جوانب چهارگانه قبر، یعنی

۱. تهذیب الأحكام، ج ۶، ص ۴۶.

جانب پا و جلو و پشت و سر، بیست و پنج ذراع اندازه بگیر، مساحتی که به دست می آید حریم قبر است. مکان قبر روزی که حضرت در آن دفن شدند باغی از باغ‌های بهشت بوده، و در همان جا نردبانی نصب شده و اعمال زوَّار آن جناب را به وسیله آن به آسمان می برند و هیچ فرشته و پیامبری در آسمان نیست مگر این که از خدا درخواست می کند که به او اذن زیارت قبر حسین علیه السلام داده شود. پس دسته‌ای برای زیارت به پایین آمده و گروهی پس از زیارت به بالا می روند.^۱

۲۶. هفتاد هزار فرشته دعاگوی زائران

عَنْ أَبِي بصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ وَكَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِالْحُسَيْنِ عليه السلام سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ شُعْنًا غُبْرًا وَيَدْعُونَ لِمَنْ رَأَاهُ وَيَقُولُونَ يَا رَبِّ هَؤُلَاءِ زُوَّارُ الْحُسَيْنِ افْعَلْ بِهِمْ وَافْعَلْ بِهِمْ.

ابوبصیر، از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که فرمود: خدای عزوجل هفتاد هزار فرشته را بر (قبر) حسین علیه السلام گماشته است، که ژولیده و غبارآلوده هر روز بر او صلوات می فرستند، و برای کسی که او را زیارت کند دعا می کنند، می گویند: خدایا اینان زائران حسین اند، با ایشان چنین و چنان کن!^۲

۱. تهذیب الأحکام، ج ۶، ص ۷۲.

۲. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۱.

۲۷. زیارتی برای محرومان از فیض زیارت از نزدیک

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام إِذَا بَعَدَتْ بِأَحَدِكُمُ الشُّقَّةُ وَ نَأَتْ بِهِ الدَّارُ فَلْيَعْلُ عَلَى مَنْزِلِهِ وَ لْيَصِلْ رَكَعَتَيْنِ وَ لْيُؤَمِّ بِالسَّلَامِ إِلَى قُبُورِنَا فَإِنَّ ذَلِكَ يَصِلُ إِلَيْنَا. امام صادق علیه السلام فرمود: هر گاه مسافت و راه یکی از شما دور بود (و نتوانست خود را به قبور ما برساند) پس بر بام خانه خود رود و دو رکعت نماز به جای آورد و با اشاره به سوی قبر ما بر ما سلام فرستد، به راستی که آن سلام به ما خواهد رسید.^۱

۲۸. زیارت از دور و نزدیک

عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ ثَوْبَرٍ قَالَ كُنْتُ أَنَا وَ يُونُسُ بْنُ ظَبْيَانَ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام وَ كَانَ أَكْبَرَنَا سِنًا فَقَالَ لَهُ إِنِّي كَثِيرًا مَا أَذْكَرُ الْحُسَيْنَ علیه السلام فَأَيُّ شَيْءٍ أَقُولُ قَالَ قُلْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ تَعْبُدُ ذَلِكَ ثَلَاثًا فَإِنَّ السَّلَامَ يَصِلُ إِلَيْهِ مِنْ قَرِيبٍ وَ مِنْ بَعِيدٍ الْحَدِيثُ.

حسین بن ثویر گوید: من و یونس بن ظبیان نزد امام صادق علیه السلام بودیم. یونس به حضرت عرضه داشت: من امام حسین علیه السلام را بسیار یاد می‌کنم، چه ذکر می‌گویم؟ حضرت فرمودند: بگو: «صلی الله علیک یا ابا عبد الله» و این ذکر را سه مرتبه بگو، چرا که سلام از نزدیک و دور به ایشان می‌رسد.^۲

۱. تهذیب الأحکام، ج ۶، ص ۱۰۳.

۲. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۹۳.

۲۹. کیفیت زیارت از راه دور

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَا سَدِيرُ تَزُورُ الْحُسَيْنَ عليه السلام فِي كُلِّ يَوْمٍ قُلْتُ جُعِلَتْ فِدَاكَ لَا قَالَ فَمَا أَجْفَاكُمْ قَالَ فَتَزُورُونَهُ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَتَزُورُونَهُ فِي كُلِّ شَهْرٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَتَزُورُونَهُ فِي كُلِّ سَنَةٍ قَالَ قُلْتُ قَدْ يَكُونُ ذَلِكَ قَالَ يَا سَدِيرُ مَا أَجْفَاكُمْ لِلْحُسَيْنِ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَلْفَى أَلْفِ مَلِكٍ شِعْنًا غَيْرًا يَبْكُونَهُ وَيَزُورُونَهُ لَا يَفْتُرُونَ وَ مَا عَلَيْكَ يَا سَدِيرُ أَنْ تَزُورَ قَبْرَ الْحُسَيْنِ عليه السلام فِي كُلِّ جُمُعَةٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ أَوْ فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً قُلْتُ جُعِلَتْ فِدَاكَ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُ فَرَأْسُ كَثِيرَةٍ فَقَالَ لِي اصْعَدْ فَوْقَ سَطْحِكَ ثُمَّ انْتَفِثْ يَمَنَّهُ وَيَسْرَةً ثُمَّ تَرَفَّعْ رَأْسَكَ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ تَنَحَّوْا نَحْوَ الْقَبْرِ فَتَقُولُ السَّلَامَ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ السَّلَامَ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتَهُ تُكْتَبُ لَكَ زُورَةٌ وَ الزُّورَةُ حَجَّةٌ وَ عُمْرَةٌ.

امام صادق عليه السلام به سدير فرمودند: ای سدير! آيا قبر حسين عليه السلام را هر روز زيارت مي كني؟ عرض كردم: فدايت شوم نه. فرمودند: چقدر شما جفا مي كنيد. آيا در هر ماه او را زيارت مي كني؟ عرض كردم: خير. فرمودند: آيا در هر سال او را زيارت مي كني؟ عرض كردم: گاهي اوقات چنين مي شود. فرمودند: اي سدير! چقدر شما به حسين عليه السلام جفا مي كنيد، مگر نمي داني كه خداوند هزار هزار فرشته زوليده موي و غبار گرفته دارد كه گريه مي كنند و امام حسين عليه السلام را زيارت مي كنند و هرگز خسته نمي شوند؟ اي سدير! هيچ باك و رنجي بر تو نيست كه در هر جمعه ۵ مرتبه و در هر روز

یک مرتبه قبر امام حسین علیه السلام را زیارت کنی. عرض کردم: فدایت شوم، میان ما و او فرسخ‌های بسیاری است. حضرت فرمودند: بر روی پشت بام خانه‌ات برو، سپس توجهی به جانب راست و بعد چپ بنما، بعد سرت را به سوی آسمان بلند کن و بعد به سمت قبر امام حسین علیه السلام رو کن و بگو: «السلام علیک یا ابا عبدالله، السلام علیک ورحمة الله و برکاته» که با این کار برایت یک زیارت نوشته می‌شود، این زیارت یک حج و یک عمره است. سدیر گفت: چه بسیار که این فرمایش را در هر ماه بیش از بیست مرتبه انجام می‌دادم.^۱

۳۰. هر قدم هزار ثواب، پاکی از هزار گناه و بالا رفتن هزار درجه

عَنْ أَبِي الصَّامِتِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام وَ هُوَ يَقُولُ مَنْ أَتَى قَبْرَ الْحُسَيْنِ مَاشِيًا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ أَلْفَ سَيِّئَةٍ وَ رَفَعَ لَهُ أَلْفَ دَرَجَةٍ فَإِذَا أَتَيْتَ بَابَ الْحَائِرِ فَكَبِّرْ أَرْبَعًا ثُمَّ امْشِ قَلِيلًا ثُمَّ كَبِّرْ أَرْبَعًا ثُمَّ أَتِ رَأْسَهُ فَقِفْ عَلَيْهِ فَكَبِّرْ أَرْبَعًا وَ صَلِّ عِنْدَهُ وَ سَلِ اللَّهَ حَاجَتَكَ.

امام صادق علیه السلام: کسی که پیاده به زیارت قبر حسین علیه السلام برود خداوند متعال به ازای هر قدمی که برمی‌دارد هزار حسنه برایش ثبت و هزار گناه از وی محو می‌فرماید و هزار درجه مرتبه‌اش را بالا می‌برد (و سپس فرمودند:) وقتی به فرات رسیدی ابتدا غسل کن

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۴۹۳.

و کفش هایت را آویزان نما و با پای برهنه و مانند بنده ذلیل راه برو و وقتی به درب حائر رسیدی چهار مرتبه تکبیر بگو، سپس اندکی حرکت کن باز چهار بار تکبیر گفته بعد به طرف بالای سر حضرت برو و در آنجا بایست و سپس چهار مرتبه تکبیر بگو و نزد قبر نماز بخوان و از خداوند متعال حاجت خود را بخواه.^۱

تذکر لازم:

باید به خاطر داشته باشیم که این ثواب‌های عظیم و پاداش‌های فوق‌العاده از آن کسانی است که به حقّ امام حسین علیه السلام عارف باشند، یعنی بدانند آن حضرت برای چه هدفی قیام کرد و در چه راهی شربت شهادت نوشید، و در ضمن زیارت، با آن حضرت ارتباط تازه‌ای برقرار کنند و خود را در مسیر اهداف آن بزرگوار قرار دهند و محتوای سازنده زیارت‌نامه‌ها را در وجود خود پیاده کنند و با روحیه‌ای تازه از کنار قبر آن بزرگوار بازگردند. در روایتی که ابن عباس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره زیارت امام حسین علیه السلام و پاداش عظیم آن نقل می‌کند، جمله «عارفاً بحقه» در آغاز روایت به چشم می‌خورد.^۲

۱. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۱۴۰.

۲. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۸۶، ح ۱۰۷.

فضایل امام حسین علیه السلام در منابع اهل سنت

۱. جوانمردی امام حسین علیه السلام در بیان ابن صباغ

شیخ نورالدین علی بن صباغ مالکی، معروف به «ابن صباغ» درباره جوانمردی آن حضرت می نویسد:

انس می گوید: خدمت حسین علیه السلام بودم که کنیزکی آمد و با خود دسته گلی آورد و به امام هدیه کرد. امام فرمود: برو، در راه خدا آزاد هستی. به او عرض کردم: او که کار مهمی انجام نداد و چنین پاداشی دریافت کرد! فرمود: آیا نشنیده ای سخن خدای تعالی را که فرموده است: «وَإِذَا حُيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا»^۱ «هرگاه شما را احترام کردند، به درودی بهتر پاسخ دهید»^۲.

۲. خبر شهادت امام حسین علیه السلام به پیامبر توسط جبرئیل

از عایشه نقل شده است که گفت: روزی هنگامی که بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم وحی نازل می شد حسین به محضر وی آمد و خود را روی او انداخت و از پشت او بالا رفت. جبرئیل گفت: یا رسول الله! او را دوست می داری؟ فرمود: چرا پسرم را دوست نداشته باشم؟ جبرئیل گفت: امت تو بعد از تو، او را خواهند کشت. سپس جبرئیل

۱. سوره نساء، آیه ۸۶.

۲. فصول المهمه (به نقل از «احقاق الحق»، ج ۱۱، ص ۴۴۴).

دست خود را دراز کرد و مقداری خاک سفید به او داد و گفت: در این سرزمین، این پسر تو کشته می شود و اسم این سرزمین، «طف» است. هنگامی که جبرئیل از نزد پیامبر ﷺ رفت، آن حضرت از خانه خارج شد و در حالی که آن خاک را در دست گرفته بود و می گریست، فرمود: عایشه! جبرئیل به من خبر داد که اتمم پس از من، فریب خورده و پسرم حسین را در سرزمین طف خواهند کشت. سپس در حالی که گریه می کرد، به طرف اصحاب خود - که در میان آنان علی، ابوبکر، عمر، حذیفه، عمار و ابوذر بودند - رفت. آنان عرض کردند: یا رسول الله! چرا گریه می کنید؟ فرمود: جبرئیل به من خبر داد که پسرم حسین بعد از من در سرزمین طف به شهادت می رسد و این خاک را به من داد و گفت: در همان جا به خاک سپرده خواهد شد.^۱

۳. توصیف شجاعت امام حسین علیه السلام در بیان محمود عقاد

عباس محمود عقاد مصری، نویسنده کتاب «الحسین ابوالشهداء» می گوید: «شجاعت حسین علیه السلام صفتی است که از شخصی مانند حسین علیه السلام تعجب آور نیست، زیرا بروز شجاعت از او مانند ظهور طلا از معدن آن است. یعنی حسین علیه السلام معدن

۱. مجمع الزوائد، ج ۹، ص ۱۸۷.

شجاعت است و این، فضیلتی است که آن را از پدران و نیاکان به ارث برده و برای فرزندان خود به ارث گذاشته است... البته در میان فرزندان آدم، کسی در شجاعت قلب و قوت روحی، شجاع تر از حسین علیه السلام به خاطر کاری که در کربلا انجام داد، پیدا نمی شود... برای او همین بس که در طول صدها سال تاریخ دنیا، همچنان شهید، فرزند شهید و پدر شهیدان باقی مانده است»^۱.

۴. خبر شهادت امام حسین علیه السلام توسط رسول الله صلی الله علیه و آله

امام حسین علیه السلام نقل می فرماید: ام سلمه به من خبر داد که روزی جبرئیل نزد رسول خدا بود و تو پیش من بودی و ناگهان گریستی. پیامبر صلی الله علیه و آله تو را گرفت و در آغوش کشید. جبرئیل پس از دیدن این منظره پرسید: آیا دوستش داری؟ پیامبر صلی الله علیه و آله پاسخ داد: آری. جبرئیل گفت: همانا امت شما به زودی او را خواهند کشت. آیا می خواهی خاک سرزمینی را که در آنجا کشته می شود به تو نشان دهم؟ گفت: آری. جبرئیل بالهایش را گشود و زمین کربلا را نشان داد ... پیامبر صلی الله علیه و آله از آن حالت بیرون آمد در حالی که در دستش خاک سرخ بود.^۲

۱. الحسین ابوالشهداء، ص ۱۹۵-۲۸۰.

۲. سبط ابن جوزی، تذکرة الخواص، ص ۲۵۰؛ مسند احمد، ج ۴، ص ۱۲۷ و ۱۲۶؛ ذخائر العقبی، ص ۱۶۴ و ۱۴۶؛ تاریخ دمشق، ص ۱۶۸.

۵. ذکر شهادت آن حضرت سیصد سال قبل از بعثت

ابن یمان از امام بنی سلیم نقل کرده که از بزرگان نشان شنیده است: با روم می جنگیدیم، که به یکی از کلیساهای ایشان وارد شدیم. در آن جا سنگی بود که روی آن نوشته شده بود: امتی که حسین را می کشند، آیا به شفاعت جد او در روز قیامت امید دارند؟^۱

۶. آسمان بعد از شهادت امام حسین علیه السلام

ابن عساکر، ذهبی، سیوطی، مزی، طبرانی، هیثمی و سایرین می نویسند: ابن حارث کندی می گوید: وقتی حسین را شهید کردند، تا ۷ روز، وقتی نماز می خواندیم، به دیوارهایی که آفتاب افتاده بود نگاه می کردیم، می دیدیم که رنگ آفتاب، همانند چادرهای سرخ رنگ، قرمز شده است و نیز می دیدیم که برخی از ستاره ها به یکدیگر برخورد می کردند.^۲

۷. گرفتن خورشید بعد از شهادت امام حسین علیه السلام

عَنْ أَبِي قَبِيلٍ لَمَّا قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُسِفَتِ الشَّمْسُ كَسْفَةً بَدَتْ
الْكَوَاكِبُ نِصْفَ النَّهَارِ حَتَّى ظَنَّتْهَا هِيَ.

هنگامی که امام حسین علیه السلام به شهادت رسید، خورشید گرفت

۱. المعجم الكبير، ج ۳، ص ۱۳۳، ح ۲۸۷۴.

۲. سیر اعلام النبلاء، ج ۳، ص ۳۱۲.

و آن قدر تاریک شد که هنگام ظهر، ستاره‌های آسمان ظاهر گردیدند. از این اتفاق چنین پنداشتم که قیامت برپا شده است.^۱

۸. گریه و عزاداری امامان شیعه علیهم السلام

جعفر بن محمد علیه السلام می فرمود: مرا سرزنش و ملامت نکنید، یعقوب علیه السلام برای مدتی یکی از فرزندانش را از دست داد و آن قدر گریه کرد تا بینایی چشمانش را از دست داد، با این که نمی دانست فرزندش مرده است یا نه، ولی ۱۴ نفر از خاندان مرا را در یک روز در برابر دیدگانم سر بریدند، آیا فکر می کنید که اندوه و مصیبت برای همیشه از من دور خواهد شد؟^۲

۹. اقامه عزای برای امام حسین علیه السلام در سال ۳۵۲ قمری

ذهبی در شرح وقایع عزاداری سال ۳۵۲ می نویسد:
معز الدوله مردم را به بستن بازارها امر کرد و آسیابان‌ها را از آرد کردن و طباخ‌ها را از طبخ منع نموده، و علم‌های عزا را در بازارها برافراشتند و زن‌ها در حالی که بر سر و صورت خود می زدند و مو پریشان کرده بودند به کوچه و خیابان ریختند و برای مصیبت

۱. تهذیب الکمال، المزی، ج ۶، ص ۴۳۳؛ تاریخ مدینه دمشق، ابن عساکر، ج ۱۴، ص ۲۲۸؛

تلخیص الحبیر، ابن حجر، ج ۵، ص ۸۴؛ السنن الکبری، البیهقی، ج ۳، ص ۳۳۷.

۲. تهذیب الکمال، مزی، ج ۲۰، ص ۳۹۹؛ البدایه والنهایه، ج ۹، ص ۱۲۵؛ تاریخ مدینه

دمشق، ج ۴۱، ص ۲۸۶.

حسین علیه السلام عزاداری کردند و نوحه خوانی نمودند و این اولین نوحه سرایی بود که در بغداد برگزار می شد.^۱

۱۰. اشک علی علیه السلام در مسیر جنگ صفین

شمس الدین ذهبی درباره گریه بر امام حسین علیه السلام در کتاب «تاریخ اسلام» روایتی را از بزرگترین و مورد اعتمادترین عالم اهل سنت، یعنی احمد بن حنبل نقل می کند؛ می نویسد: «احمد بن حنبل در مسند گفته است: در مسیر جنگ صفین، پدر عبد الله ابن یحیی همراه امیرالمؤمنین علیه السلام می رفت و ظرف آب حضرت را همراه داشت. وقتی به نینوا رسید در حالی که به صفین می رفت صدا زد: «یا ابا عبد الله» در شط فرات صبر کن!« گفتم: این چه معنایی دارد؟ فرمودند: روزی نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله رفتم در حالی که دو چشم ایشان مانند چشمه می جوشید و گریه می کرد. به من فرمودند: جبرئیل در کنار من ایستاد و گفت: حسین در کنار شط فرات کشته می شود، و گفت: آیا می خواهی بوی تربت وی را احساس کنی؟ گفتم: آری. پس مقداری از خاک وی را به من داد، سپس نتوانستم جلوی اشک چشم خود را بگیرم». این گزارش را ابن کثیر و ابن عساکر و دیگران نیز در کتب خود آورده اند.^۲

۱. تاریخ الإسلام، ج ۲۶، ص ۱۱.

۲. تاریخ الإسلام، الذهبی، ج ۵، ص ۱۰۲؛ البدایة و النهایة، ابن کثیر، ج ۸، ص ۱۹۹؛ تاریخ

دمشق، ابن عساکر، ج ۱۴، ص ۱۸۸.

بخش سوم:

زیارت اربعین

آداب زیارت

آداب زیارت بسیار است و در این جا به ذکر مهم‌ترین آنها قناعت می‌شود:

۱. هر کس دوست دارد که امام معصوم علیه السلام او را بطلبد و به او اجازه شرفیابی دهد، قبل از حرکت، از همه کسانی که از جانب او احتمالاً اذیت و آزاری، حتی در حدّ یک کدورت قلبی به آنها رسیده، حلیّت بطلبد؛ به‌ویژه کسانی که از محبّان و موالی آن بزرگواران به حساب می‌آیند. این مطلب شواهد فراوانی دارد، از جمله داستان معروف ابراهیم جمّال (ساریان) و علی بن یقطین، صحابی خاص امام کاظم علیه السلام و وزیر هارون الرشید (که البته با اجازه آن حضرت و برای نجات مظلومان، این منصب را پذیرفته بود) که بر اثر موافقت نکردن با ملاقات ابراهیم جمّال، امام علیه السلام او را به ملاقات خود راه نداد و فرمود: چون قلب این مرد از تو شکسته است خدا زیارت تو را نیز قبول نکرد. علی بن یقطین ناچار به سراغ ابراهیم جمّال آمد و با تواضع بی‌نظیر با او ملاقات کرد و از

او حلیت طلبید؛ پس از آن بود که امام علیه السلام او را به حضور پذیرفت و بشارت قبولی اعمالش را به او داد.

۲. هرگونه حقّ الناس و از جمله خمس و زکات اموال را - به ویژه هنگام سفر حجّ - پردازد چرا که تا اموال انسان پاک نشود، نه اعمال او با استفاده از آن اموال صحیح است و نه شایسته تقرّب به درگاه خداوند می باشد.

۳. غسل زیارت کند و این دعا را هنگام غسل (یا بعد از آن) بخواند:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي نُورًا وَطَهُورًا وَحِزًّا، وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَآفَةٍ وَعَاهَةٍ، اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِهِ قَلْبِي، وَاشْرَحْ بِهِ صَدْرِي، وَسَهِّلْ بِهِ أَمْرِي.

به نام خداوند و به یاری خدا؛ پروردگارا! آن را نور و پاکیزگی و نگهبان و شفای از هر درد و آفت و عیب قرار ده! خداوند! با این غسل قلبم را پاک و خاطر من را شادمان و کارم را آسان گردان!

۴. با طهارت باشد، یعنی اگر غسل واجبی به گردن اوست به جا آورد، چرا که امام صادق علیه السلام به ابوبصیر که در حال جنابت بر حضرتش وارد شد فرمود: «أَمَا تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِلْجُنُبِ أَنْ يَدْخُلَ بُيُوتَ الْأَنْبِيَاءِ؛ آیا نمی دانی که برای شخص جنب شایسته نیست که در خانه های انبیا (و اولیا) داخل شود؟» راوی می گوید: وقتی حضرت این را فرمودند ابوبصیر برگشت.

با توجه به این که حیّ و میت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امام معصوم علیه السلام

در این امور تفاوتی ندارد، نتیجه این می‌شود که تفاوتی بین حرم‌های مقدّسه با خانه‌های آنان نباشد.

۵. کفش‌ها را درآورد، چون در وادی مقدّسی قدم نهاده است (فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى).

۶. همان‌گونه که عالم بزرگوار «شهید اوّل» در کتاب «دروس» گفته است: بر در حرم شریف بایستد و اذن دخول بطلبد و یا اذن دخولی را که وارد شده، بخواند و با تفکّر در عظمت و جلالت قدر صاحب مرقد شریف و توجّه به این نکته که او کلامش را می‌شنود و سلامش را جواب می‌دهد و از جایگاه و موقعیت او باخبر است و با تدبّر در لطف و محبّتی که آنان به شیعیان و زائرانشان دارند و با تأمل در گناهان خویش و بی‌وفایی‌هایی که با خلافت‌های خود در حقّ آنان کرده و خاطر شریفشان را آزرده ساخته، سعی در ایجاد رقت قلب و خضوع و شکستن دل و جاری شدن اشک، بنماید.

۷. هنگامی که نگاهش به قبر مطهر افتاد، تکبیر بگوید و خدا را به عظمت یاد کند، چنان که در روایتی آمده است: هر کس پیش روی امام، تکبیر، و پس از زیارت، «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ» بگوید، خشنودی بزر خدا نصیبش می‌شود.

۸. شکی نیست که صرف حضور در محضر امام و ایستادن و یا نشستن مؤدّبانه در مقابل ضریح، زیارت به حساب می‌آید چنان که صرف گفتن «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» نیز چنین است.

۹. از زیارت‌های غیر معتبر و بی دلیل پرهیز کند و اگر حوصله و یا فرصت خواندن زیارات معروف را ندارد، می‌تواند سلام کوتاهی دهد و سپس دو رکعت نماز بخواند و آن را به صاحب قبر هدیه کند و حاجت خود را بخواهد، چرا که در روایت آمده است: عبدالرحیم قصیر می‌گوید: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم! از خود دعایی ساخته‌ام. فرمود: ساخته خود را واگذار! هرگاه حاجتی داشتی، به حضرت رسول پناه بیاور و دو رکعت نماز بخوان و آن را به حضرتش هدیه کن!...

۱۰. پس از زیارت، نماز زیارت بخواند که حداقل آن دو رکعت است و اگر در رکعت اول حمد و سوره یس و در رکعت دوم حمد و الرحمن را بخواند بهتر است، و چه بهتر که در بالای سر به جا آورد و بعد از نماز زیارت، برای امور دین و دنیايش دعا کند و سعی کند دعا را به دیگران تعمیم دهد که در این صورت به اجابت نزدیک‌تر است.

این مطلب (پشت سر یا بالای سر خواندن) در روایت ابو حمزه ثمالی مربوط به زیارت امام حسین علیه السلام آمده است؛ ولی مرحوم شهید در «دروس» برای زیارت همه ائمه علیهم السلام چنین می‌گوید: «اگر زائر رسول اکرم صلی الله علیه و آله باشد این دو رکعت را در روضه آن حضرت بخواند و اگر برای یکی از ائمه علیهم السلام زیارت می‌خواند بالای سر به جا آورد و خواندن آن در مسجد مکان زیارت نیز جایز است».

۱۱. مستحبّ است در صورتی که مزاحمتی برای سایر زوّار ایجاد نشود پس از خواندن زیارت و نماز زیارت و به‌طور کلی پس از حضور و تشرّف، اطراف ضریح را ببوسد.

۱۲. علاوه بر آنچه گفته شد، سزاوار است زوّار محترم هنگام زیارت لباس‌های تمیز و مناسب بپوشند و خود را خوشبو کنند و زبان را به ذکر خدا و حمد و تمجید او و صلوات بر محمّد و آلش مشغول دارند.

۱۳. سعی کنند در تمام حالات، حضور قلب را حفظ کنند، از گناهان استغفار نمایند و عزمشان را بر اصلاح کردار و گفتار خود جزم کنند، و در خود نسبت به آینده، تحوّلی به وجود آورند.

۱۴. شایسته است زائران محترم، احترام خدّام این آستان‌های مقدّس را حفظ کنند همان‌گونه که بر خادمان لازم است مشکلات زائران را تحمّل کرده و با ادب با آنها رفتار نمایند.

۱۵. به نیازمندان آن شهر، کمک نمایند که ثواب مضاعف دارد.

۱۶. هنگام ازدحام، به‌مقدار لازم از زیارت قناعت کنند و جای خود را به دیگران بسپارند و باید دانست که آنچه در زیارت مهم است کیفیت است نه مقدار و کمیّت و گاهی یک سلام کوتاه جای یک زیارت طولانی را می‌گیرد و در بعضی از روایات دستور به تعجیل در بازگشت داده شده است.

۱۷. بانوان، جدای از مردان و نامحرمان زیارت کنند و با حجاب کامل تشرّف یابند و بدانند که زیارت مستحب است و مراعات حجاب و عفت واجب است؛ مبدا واجب را فدای مستحب کنند. در پایان این بخش، تذکر این نکته ضروری است که برادران زائر، مراقب حجاب و عفاف همسران و دختران خود در این مکان‌های مقدّس (و در هر زمان و مکان دیگر) باشند تا خدای ناکرده با یک بی‌توجهی، روح آن معصومان علیهم‌السلام را آزرده نکنند و زیارتشان را به جفا تبدیل نمایند.

اموری که باید از آن‌ها پرهیز کرد:

۱. در وقت خواندن زیارت صدای خود را بلند نکنند، چنان‌که از آیه **«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ...»** به دست می‌آید. زیرا گرچه این آیه مربوط به حیات رسول گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم است اما - چنان‌که گذشت - تفاوتی میان حیات و ممات آن حضرت نیست، همان‌گونه که مطابق روایتی - که آن نیز گذشت - تفاوتی میان او و اهل بیتش علیهم‌السلام در این جهت وجود ندارد و زیارت هر کدام از ائمه زیارت خود آن حضرت است.

۲. پس از ورود در حرم اگر وقت نماز واجب فرا رسید، از تأخیر نماز پرهیزد و اوّل به نماز مشغول شود، به‌خصوص اگر نماز جماعت برپا شده باشد، همچنین اگر در وسط زیارت، وقت

نماز شود. خدام محترم حرم‌های مقدّسه نیز وظیفه دارند مردم را به این دستور شرعی دعوت کنند.

۳. سخنان بیهوده و دنیایی را در حرم مطهر ترک کند که این کار در شأن زوّار حرم‌های مطهر نیست و به جای آن قرآن تلاوت کند و ثواب آن را به صاحب آن بقعه مبارکه هدیه نماید و بداند که عمل او تعظیمی برای آن بزرگوار است و برکاتش به خود تلاوت‌کننده بازمی‌گردد و نیز می‌تواند به ذکر خدا مشغول باشد چرا که این حرم‌های مطهر همچنان که خداوند سبحان در آیه ﴿فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ﴾ فرموده است، خانه‌هایی است که پیوسته از رفعت و علوّ مرتبه برخوردار بوده، نام خدا در آنها برده می‌شود و صبح و شام جایگاه تسبیح اوست.

۴. از هر گونه ایجاد مزاحمت و ناراحتی برای دیگران پرهیزد و هنگام ازدحام، بر بوسیدن ضریح که سبب ناراحتی دیگران می‌شود، اصرار نداشته باشد و بداند که بوسیدن ضریح - آن‌گونه که بعضی از عوام می‌پندارند - شرط قبولی زیارت نیست و سعی کند از آلوده کردن این حرم‌های مقدّس پرهیزد و حداکثر نظافت را - که از مهم‌ترین دستورات اسلام است - رعایت کند.

***

زیارت اربعین (بیستم صفر)

کیفیت زیارت حضرت امام حسین علیه السلام در این روز به دو نحو آمده است: یکی زیارتی است که شیخ در «تهذیب» و «مصباح» از صفوان جمال روایت کرده که گفت: مولایم حضرت صادق علیه السلام در زیارت اربعین به من فرمود: هنگامی که روز بلند شده باشد زیارت کرده و می‌گویی:

السَّلَامُ عَلَيَّ وَآلِيَّ اللَّهُ وَحَبِيبِهِ، السَّلَامُ عَلَيَّ خَلِيلِ اللَّهِ وَنَجِيبِهِ،
السَّلَامُ عَلَيَّ صَفِيِّ اللَّهِ وَابْنِ صَفِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَيَّ الْحُسَيْنِ
الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيَّ أَسِيرِ الْكُرْبَاتِ، وَقَتِيلِ
الْعَبْرَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّهُ وَلِيُّكَ، وَابْنُ وَلِيِّكَ، وَصَفِيُّكَ
وَابْنُ صَفِيِّكَ، الْفَائِزُ بِكَرَامَتِكَ، أَكْرَمْتَهُ بِالشَّهَادَةِ، وَحَبَوْتَهُ
بِالسَّعَادَةِ، وَاجْتَبَيْتَهُ بِطَيْبِ الْوِلَادَةِ، وَجَعَلْتَهُ سَيِّدًا مِّنْ

السَّادَةِ، وَقَائِدًا مِنَ الْقَادَةِ، وَذَائِدًا مِنَ الذَّادَةِ، وَأَعْطَيْتُهُ
مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ، وَجَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلَى خَلْقِكَ مِنَ الْأَوْصِيَاءِ،
فَاعْذَرَ فِي الدُّعَاءِ وَمَنَحَ النُّصْحَ، وَبَدَلَ مُهْجَتَهُ فِيكَ لِيَسْتُنْقِذَ
عِبَادَكَ مِنَ الْجَهَالَةِ، وَحَيْرَةِ الضَّلَالَةِ، وَقَدْ تَوَارَرَ عَلَيْهِ مَنْ
غَرَّتُهُ الدُّنْيَا، وَبَاعَ حَظَّهُ بِالْأَرْذَلِ الْأَذْنَى، وَشَرَى آخِرَتَهُ
بِالْثَّمَنِ الْأَوْكَسِ، وَتَغَطَّرَسَ وَتَرَدَّى فِي هَوَاهُ، وَأَسْخَطَكَ
وَأَسْخَطَ نَبِيِّكَ، وَأَطَاعَ مِنْ عِبَادِكَ أَهْلَ الشُّقَاقِ وَالنِّسْفَاقِ،
وَحَمَلَةَ الْأَوْزَارِ الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارَ، فَجَاهَدَهُمْ فِيكَ صَابِرًا
مُخْتَسِبًا، حَتَّى سَفِكَ فِي طَاعَتِكَ دَمَهُ، وَاسْتَبِيحَ حَرِيمَهُ،
اللَّهُمَّ فَالْعَنَهُمْ لَعْنًا وَبِيْلًا، وَعَذِّبْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا، السَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا بِنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَ سَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ، أَشْهَدُ
أَنَّكَ أَمِينُ اللَّهِ وَابْنُ أَمِينِهِ، عِشْتَ سَعِيدًا، وَمَضَيْتَ حَمِيدًا،
وَمِتَّ فَقِيدًا مَظْلُومًا شَهِيدًا، وَأَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ مُنْجِزٌ مَا وَعَدَكَ،
وَمُهْلِكٌ مَنْ خَذَلَكَ، وَمُعَذِّبٌ مَنْ قَتَلَكَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَفِيَّتَ
بِعَهْدِ اللَّهِ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِهِ حَتَّى آتَيْكَ الْيَقِينَ، فَلَعَنَ اللَّهُ
مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً سَمِعَتْ بِذَلِكَ

فَرَضَيْتَ بِهِ، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اُشْهِدُكَ اَنِّيْ وَلِيٌّ لِّمَنْ وَالَاهُ، وَعَدُوٌّ
لِّمَنْ عَادَاهُ، بِاَبِيْ اَنْتَ وَاُمِّيْ يَابْنَ رَسُوْلِ اللهِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ كُنْتَ
نُوْرًا فِي الْاَصْلَابِ الشَّامِخَةِ، وَالْاَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ، لَمْ
تُجَسِّسْكَ الْجَاهِلِيَّةُ بِاَنْجَاسِهَا، وَلَمْ تُبَسِّسْكَ الْمُدْلِهَمَاتُ مِنْ
ثِيَابِهَا، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّيْنِ، وَاَزْكَانِ الْمُسْلِمِيْنَ،
وَمَعْقِلِ الْمُؤْمِنِيْنَ، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ الْاِمَامُ الْبُرِّ التَّقِيُّ الرَّضِيُّ
الزَّكِيُّ، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ، وَاَشْهَدُ اَنَّ الْاِيْمَةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةٌ
التَّقْوَى، وَاَعْلَامُ الْهُدَى، وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى، وَالْحُجَّةُ عَلٰى
اَهْلِ الدُّنْيَا، وَاَشْهَدُ اَنِّيْ بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِاِيَابِكُمْ مُّوَقِنٌ،
بِشَرَايِعِ دِيْنِيْ وَخَوَاتِيْمِ عَمَلِيْ، وَقَلْبِيْ لِقَلْبِكُمْ سَلْمٌ، وَاَمْرِيْ
لِاَمْرِكُمْ مُّتَّبِعٌ، وَنُصْرَتِيْ لَكُمْ مُّعَدَّةٌ، حَتّٰى يَاْذَنَ اللهُ لَكُمْ،
فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَامَعَ عَدُوُّكُمْ، صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْكُمْ، وَعَلٰى
اَزْوَاجِكُمْ وَاَجْسَادِكُمْ، وَشَاهِدِكُمْ وَغَائِبِكُمْ، وَظَاهِرِكُمْ
وَبَاطِنِكُمْ، اٰمِيْنَ رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ

آنگاه دو رکعت نماز می خوانی و دعا می کنی برای آنچه

می خواهی، سپس برمی گردی.

فهرست منابع

۱. القرآن الکریم، ترجمه آیه الله العظمی مکارم شیرازی، انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، قم، چاپ دوم، سال ۱۳۸۹ ه.ش.
۲. مفاتیح نوین، حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی، انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، قم، چاپ سی و چهارم، سال ۱۳۹۲ ش.
۳. الکافی (ط - الإسلامية)، محمد بن یعقوب کلینی، انتشارات دارالکتب الإسلامیه، تهران، سال ۱۴۰۷ ق.
۴. عیون أخبار الرضا(ع)، محمد بن علی ابن بابویه، انتشارات نشر جهان، تهران، سال ۱۳۷۸ ق.
۵. تهذیب الأحکام (تحقیق خراسان)، محمد بن الحسن طوسی، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، تهران، سال ۱۴۰۷ ق.
۶. وسائل الشیعة، محمد بن حسن شیخ حر عاملی، انتشارات مؤسسه آل البيت(ع)، قم، سال ۱۴۰۹ ق.
۷. کامل الزیارات، جعفر بن محمد ابن قولویه، انتشارات دارالمرتضویه، نجف اشرف، سال ۱۳۵۶ ش.

٨. من لا يحضره الفقيه، محمد بن علي ابن بابويه، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، سال ١٤١٣ ق.
٩. بحار الأنوار (ط - بيروت)، محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، انتشارات دار احیاء التراث العربی، بیروت، سال ١٤٠٣ ق.
١٠. الفصول المهمه فی معرفة الاثمه، علی بن محمد ابن صباغ، انتشارات دار الحديث، قم، سال ١٤٢٢ ق.
١١. مجمع الزوائد و منبع الفوائد، أبو الحسن نور الدين علی بن أبي بكر بن سليمان الهيتمي، انتشارات مكتبة القدس، قاهره، سال ١٤١٤ ق.
١٢. الحسين ابوالشهداء، عباس محمد عقاد، انتشارات المجمع العالمي للتقريب بين المذاهب الإسلامية، تهران، سال ١٣٨٢ ش.
١٣. تذكرة الخواص، يوسف بن قزاوغلي ابن جوزي، انتشارات الشريف الرضي، قم، سال ١٣٧٦ ش.
١٤. مسند الإمام احمد بن حنبل، احمد بن محمد ابن حنبل، انتشارات مؤسسه الرساله، بیروت، سال ١٤١٦ ق.
١٥. ذخائر العقبی فی مناقب ذوی القربی، احمد بن عبدالله محب الدين طبری، انتشارات مكتبة القدس، قاهره، سال ١٣٥٦ ق.
١٦. تاريخ مدينة دمشق، علی بن حسن ابن عساكر، انتشارات دارالفکر، بیروت، سال ١٤١٥ ق.
١٧. المعجم الكبير، سليمان بن أحمد بن أيوب بن مطير اللخمي الشامي أبو القاسم الطبراني، انتشارات مكتبة ابن تيميه، قاهره، سال ١٤١٥ ق.

۱۸. سير اعلام النبلاء، شمس الدين أبو عبدالله محمد بن احمد بن عثمان ذهبي، انتشارات دارالحديث، قاهره، ۱۴۲۷ هـ.
۱۹. تهذيب الكمال في أسماء الرجال، جمال الدين ابوالحجاج يوسف مزى، انتشارات مؤسسه الرساله، بيروت، سال ۱۴۰۳ ق.
۲۰. تلخيص الحبير في تخريج احاديث الرافعي الكبير، احمد بن علي ابن حجر عسقلاني، انتشارات دارالكتب العلميه، بيروت، سال ۱۴۲۸ ق.
۲۱. السنن الكبرى، احمد بن حسين بن علي بيهقي نيشابوري، انتشارات دارالكتب العلميه، بيروت، سال ۱۴۲۴ ق.
۲۲. البداية و النهاية، اسماعيل بن عمر ابن كثير، انتشارات دارالفكر، بيروت، سال ۱۳۹۸ ش.
۲۳. تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير والأعلام، شمس الدين محمد بن احمد بن عثمان ذهبي، انتشارات دارالكتب العربى، بيروت، ۱۴۰۹ ق.